

50

års

forskning inom industriell ekonomi

Årsbok och verksamhetsberättelse
1989 – 1990

Industriens Utredningsinstitut

IUI — 50 års forskning
inom
industriell ekonomi

Årsbok och verksamhetsberättelse 1989-1990

Presentation av IUI

Industriens Utredningsinstitut (IUI) bildades 1939 som "en fristående vetenskaplig forskningsinstitution" av Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund. Syftet var, och är, att bedriva långsiktig forskning om ekonomiska och sociala förhållanden som är av betydelse för den industriella utvecklingen.

IUI bedriver såväl teoretisk som empirisk forskning. Det grundläggande syftet är att objektivt fastställa och tolka fakta av betydelse för den svenska ekonomin. Betoningen är således lagd på empirisk analys av svenska förhållanden. Ett viktigt övergripande forskningsområde är den svenska ekonomins långsiktiga utveckling, där analysen byggs upp från enskilda företags och hushålls marknadsbeteende. Områden som av tradition ägnas särskilt intresse är bl a skatter och offentlig ekonomi, kapitalbildning och arbetsmarknad, industristruktur samt industrins utlandsinvesteringar och utrikeshandel.

Organisation och arbetssätt

Institutet har under de senaste 40 åren haft en forskarstab motsvarande 15-17 heltidsanställda forskare. Under senare år har flertalet varit disputerade nationalekonomer.

Styrelsen utser chefen för IUI, kontrollerar budgeten, godkänner rekrytering av forskare samt val av forskningsprojekt. Därefter styrs forskningen endast av vad som är god vetenskap. Styrelsen varken godkänner eller ansvarar för vad som publiceras. Forskarna har akademisk frihet i val av forskningsmetoder och i de slutsatser de drar. Vetenskaplig standard upprätthålls genom öppna seminarier, genom både formella och informella kontakter med universitet och högskolor samt genom att publicering i vetenskapliga tidskrifter uppmuntras.

Icke disputerade forskare ges möjlighet att inom institutet arbeta på sina doktorsavhandlingar. Under årens lopp har sålunda vid IUI i medeltal en doktors- eller licentiatavhandling slutförts vart till vartannat år.

Förutom den reguljära forskarstaben kan forskare vid universiteten engageras på deltid för specifika IUI-projekt. Ett särskilt anslag från Marianne och Marcus Wallenbergs stiftelse har sedan 1975 möjliggjort ett internationellt gästforskarutbyte som kommit att spela en viktig roll när det gällt institutets

möjligheter att såväl följa som bidra till den internationella vetenskapliga utvecklingen inom nationalekonomin.

IUI bedriver egen förlagsverksamhet och huvuddelen av forskningsresultaten publiceras av tradition i IUI-böcker. Därtill kommer bokutgivning i samarbete med utländska förlag, publicering i vetenskapliga tidskrifter samt i IUIs forskningsrapportserie eller konferensserie.

Finansiering

Huvudmän för IUI är Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund, som tillsammans svarar för 70-80% av IUIs budget. Resterande finansiering kommer bl a från forskningsfonder och uppdrag från offentliga myndigheter.

Styrelsen utses av huvudorganisationerna och består av ledande industrimän, som tillika är ledamöter i Svenska Arbetsgivareföreningens och Sveriges Industriförbunds styrelse.

Styrelse

Tekn dr Curt Nicolin, ordf
Direktör Gösta Bystedt
Direktör Torbjörn Ek
Direktör Per-Olof Eriksson
Tekn dr Lennart Johansson
Direktör Ulf Laurin
Direktör Magnus Lemmel
Professor Lars Nabseth
Direktör Karl-Erik Sahlberg
Direktör Göran Tunhammar
Ekon dr Peter Wallenberg
Direktör Sven Wallgren
Professor Gunnar Eliasson, chef

Sakkunniga vid universitet och högskolor

Bentzel, Ragnar, professor emeritus, Uppsala universitet
Dahmén, Erik, professor emeritus, Handelshögskolan, Stockholm
Hjalmarsson, Lennart, professor, Göteborgs universitet
Jonung, Lars, professor, Handelshögskolan i Stockholm

Klevmarken, Anders, professor, Göteborgs universitet
Löfgren, Karl-Gustaf, professor, Umeå universitet
Ståhl, Ingemar, professor, Lunds universitet

Personal

Eliasson, Gunnar, institutets chef, professor
Åkerman, Jeannette, institutets sekreterare, ekon lic
Biloch, Elsa, kamrer

Forskarstab

Andersson, Thomas, ekon dr
Axell, Bo, docent
Braunerhjelm, Pontus, jur kand
Fölster Stefan, fil dr
Hartler, Christina, högskoleexamen på matematikerlinjen
Häckner, Jonas, ekon lic
Lundborg, Per, docent
Mellander, Erik, civ ekon
Meyerson, Eva, civ ekon
Modén, Karl-Markus, civ ekon
Nyberg, Sten, civ ekon
Oxelheim, Lars, professor
Pelikan, Pavel, fil dr
Sjöholm, Kent-Rune, fil mag
Taymaz, Erol, Ph D

Associerade forskare

Albrecht, James, professor
Asplund, Marcus, civ ekon
Björklund, Anders, professor
Brownstone, David, professor
Burdett, Kenneth, professor
Day, Richard, professor
Deiaco, Enrico, MA
Førsund, Finn, docent
Granstrand, Ove, professor

Gustafsson, Siv, professor
Holmlund, Bertil, professor
Jagrén, Lars, civ ekon
Klevmarken, Anders, professor
Lang, Harald, fil dr
Lindström, Bertil, fil lic
Lundberg, Lars, professor
Lundgren, Stefan, ekon dr
Murray, Richard, fil dr
Schager, Nils Henrik, fil dr
Swedenborg, Birgitta, fil dr
Södersten, Jan, professor
Wihlborg, Clas, professor
Ysander, Bengt-Christer, professor

Övrig personal

von Arnold, Kate, receptionist
Dahlberg, Gudrun, chefssekreterare
Dahlqvist, Torsten, dataassistent
Falk, Marie-Louise, sekreterare
Hedström, Maria, sekreterare
Nilson, Jörgen, dataassistent
Nilsson, Pia, sekreterare

Adress:

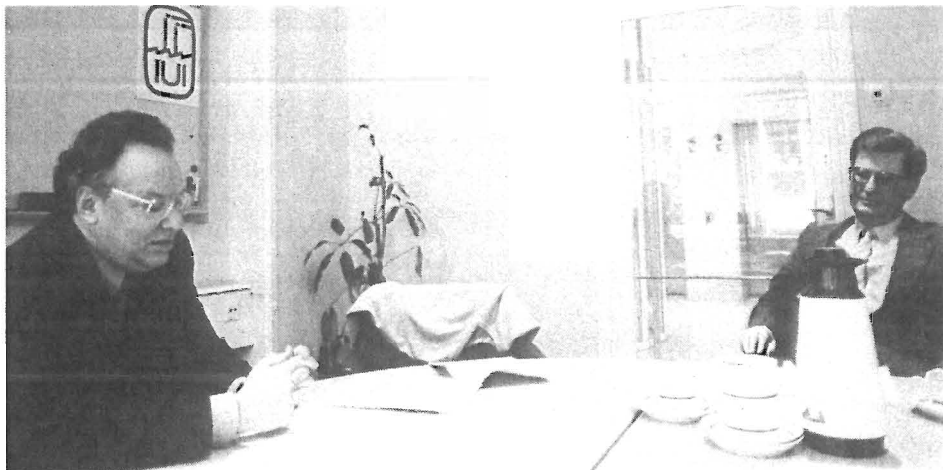
Industriens Utredningsinstitut
Box 5501, 114 85 Stockholm
Tel: 08-783 80 00
Fax: 08-661 79 69

"Sweden is a very interesting country to the outsider. Sweden is one of several Nordic countries, all of which look alike to a North American. We probably have something to learn by comparing the Nordic countries, one with another. If Sweden is losing ground relative to Norway and Finland that would be a very strong suggestion that there is a genuine problem that can also be identified, because so many other circumstances are so similar."

Robert Solow vid IUIs 50-årskonferens: "Does Sweden Have a Growth Problem?" den 16 november 1989.

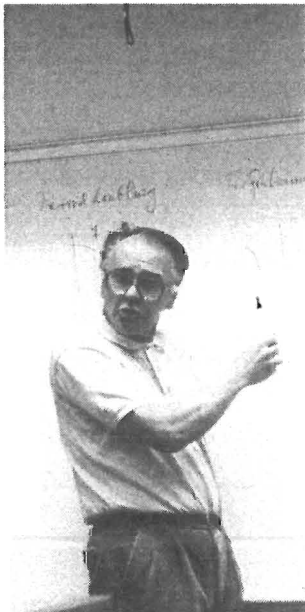
Internationella konferenser har blivit ett ökat inslag i IUIs verksamhet. Under jubileumsåret 1989 blev denna aktivitet särskilt intensiv.

Den 21 mars 1989 anordnade IUI en workshop under temat ekonomisk historisk analys av långsiktig ekonomisk utveckling. Paul David, Stanford University föredrar. Till höger Bengt-Christer Ysander, Uppsala universitet.

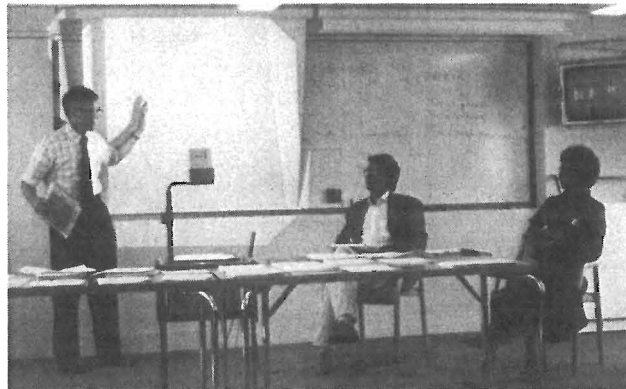
Panoramabild från IUIs konferens den 12-15 juni 1988 "The Markets for Innovation Ownership and Control" (se Årsbok 87-88 s 134).

Så kallad kaosforskning håller på att ändraförutsättningarna för vårt sätt att se på den ekonomiska verkligheten. Gränserna för statsmaktens möjligheter att föra ekonomisk politik och samtidigt veta vad man gör är en aktuell fråga. Sommaren 1989 anordnade IUI en workshop kring temat "Dynamiska Ekonomiska System" som syftade till att göra det nya ämnesområdet bekant för IUIs forskare. Workshopen var samtidigt upplagd som doktorandkurs vid Uppsala universitet. På bild (a) Lennart Carleson, KTH, Stockholm (b) Roy Radner, Bell Laboratories, USA (c) Giulio Pianigiani, Siena.

Panoramabild från IUIs internationella 50-årskonferens den 16 oktober 1989 kring industrins tillväxtproblem. Harald Lang vid svarta tavlan (se s 87).

I juni 1990 ordnade IUI tillsammans med Nordiska Ekonomiska Forskningsrådet (NEF) en konferens under titeln "The EC Internal Market and the Nordic Countries". På bilden diskuterar Gunnar Eliasson en uppsats av Jan Fagerberg. Birgitta Swedenborg till höger.

I sedvanlig ordning bjöd institutet Nobelpristagarna i ekonomi på glögg, lussekaka och luciasång den 13 december, 1990. På bilden Clas Wihlborg, mrs Merton Miller, Merton Miller från Chicago University och Gunnar Eliasson.

Förord

Vetenskap kräver väl grundade hypoteser, som man måste vara beredd att överge, om de inte visar sig hålla vid tester mot verkligheten. Men god vetenskap bör även vara innovativ och ställa nya frågor, även sådana som kan vara svåra att besvara. Den forskning som bedrivits vid IUI under drygt 50 år har alltid satt den empiriska avstämningen mot verkligheten i högsätet. Men det är samtidigt både intressant och glädjande att från den ”forskning om IUIs forskning” som bedrivits i samband med institutets 50-årsjubileum kunna konstatera att IUI under sin historia varit en innovativ, vetenskaplig institution, som ställt nya frågor, tagit sig an nya och ofta mycket ambitiösa och långsiktiga projekt, som i många avseenden föregått den internationella utvecklingen på sitt område.

Väl grundade kunskaper om verkliga förhållanden gagnar alltid en positiv framtida utveckling. Detta har varit och är IUIs ledstjärna. Kunskap är dock inte oberoende av vilka glasögon man har på sig, dvs vilken teori man utgår ifrån. Den ekonomiska verklighet företag och människor i dag lever i kräver mer än tidigare en helhetssyn på de ekonomiska problemen. Jag behöver bara nämna det som hänt under det senaste året i Europas ekonomier, eller de stora anpassningsproblem som industriländernas välfärdsekonomier ställs inför i en integrerad världsekonomi. Det är därför en glädje för mig att med dessa ord få inleda det mycket ambitiösa forskningsprogram som finns presenterat i denna årsbok från IUI. Programmet följer IUIs tradition att ta grepp som ingen tidigare försökt sig på och som därför förhoppningsvis skall leda såväl till framgång och ny kunskap som till efterföljd.

Stockholm i april 1991

Curt Nicolin
Styrelsens ordförande

Innehåll

	Sida
Del I Industriell ekonomi på IUI under 50 år	15
1 IUIs forskningsprogram inom industriell ekonomi — makroekonomi med företaget i centrum under drygt 50 år av Gunnar Eliasson	16
2 Vad IUI betytt för mig av Jan Wallander	27
3 IUIs historia i siffror av Jeannette Åkerman	40
Del II Publicerade böcker	57
Del III Pågående projekt (januari 1991)	67
Del IV Övrigt	85
1 Konferenser	86
2 Utländska gästforskare	91
3 Utbildning vid IUI	93
4 Övrig verksamhet	95
5 Externa finansieringskällor	96
6 Förteckning över publikationer	97

Del I

**Industriell
ekonomi
på IUI
under 50
år**

I.1 IUIs forskningsprogram inom industriell ekonomi

Makroekonomi med företaget i centrum under drygt 50 år
av Gunnar Eliasson

IUI celebrerade 1989 sitt 50-årsjubileum. Med anledning av detta lät institutet utarbeta en historik över institutets tillkomst och de första åren av dess verksamhet¹. Denna historik visar hur den tradition av innovativ forskning inom industriell ekonomi som blivit IUIs ledstjärna grundlades. Historien visar också att denna forskning från början till stor del lades upp som långsiktig grundforskning kring den industriella omvandlingens dynamik. Denna inriktning kom att ytterligare accentueras när institutet efter den period som historiken täcker på allvar trädde fram som ett vetenskapligt grundat forskningsinstitut. Under ledning av i tur och ordning Svennilson, Dahmén, Nordenson, Wallander, Höök, Bentzel, Nabseth och Wohlin utvecklades vad som kommit att kallas IUI-traditionen inom svensk nationalekonomi, nämligen ett brett angreppssätt, där såväl utbuds- som efterfrågesidan i den industriella omvandlingen hela tiden uppmärksammats.

Under sina 50 år har IUI varit tämligen ensamt om denna inriktning mot den industriella omvandlingens dynamik. Även ur internationell synvinkel har institutets forskningsprofil varit unik och det är lätt att ge en lång katalog på empiriska studier som aldrig skulle ha genomförts vid akademiska lärosäten om institutet inte existerat. Den speciella kompetens institutet utvecklat i analyser av företagets plats i marknaden och i produktionssystemet ger t ex institutet ett försprång vad gäller förståelsen av de omställningskrav ”det nya Europa” kommer att ställa på svenska företag och svensk ekonomi. IUIs profil ställer dessutom dess forskning mitt i det nya forskningsområdet industriell ekonomi som blivit högsta mode i efterdyningarna av 70-talets oljekriser. Det är därför på sin plats att som en ingress till IUIs forskningsprogram kortfattat presentera IUIs tillblivelse samt dess roll och unika möjligheter i dagens samhällsekonomiska forskning.

¹⁾ Rolf G H Henriksson, *Som Edström ville — hur IUI blev till*, IUI, Stockholm, december 1990.

IUIs födelse och första stapplande steg

Historien börjar 1934 med ett samtal mellan ASEA-chefen Sigfrid Edström och Per Albin Hansson, där den förre beklagade sig över politikernas bristande kunskap om vad som pågick i industrin. Per Albin Hansson föreslog att "industrin" skulle göra någonting åt saken.

De verkställande direktörerna i fem stora företag, den s k Direktörsklubben (The Big Five: ASEA, SKF, Electrolux, Separator och LM Ericsson) drev under Edströms ledning frågan, om hur industrin skulle kunna göra sig bättre hörd och utöva inflytande på den ekonomiska politiken. Problemet uppfattades som akut i kölvattnet av världsdepressionen, en ökad protektionism samt den socialdemokratiska regeringens ambitioner att styra och ställa med ekonomin från en politisk plattform. Edström och Direktörsklubben var missnöjda med hur Industriförbundet och SAF hade hanterat upplysningsfrågan. Man ansåg att dessa stora organisationer saknade nödvändig kompetens och var för byråkratiska. Industrin ansågs behöva en sådan ansedd ekonom som Eli Heckscher för att motverka vänsterekonomernas centralplaneringsargument (bl a från Gunnar Myrdal). Men Heckscher ville först slutföra sin stora studie över svensk ekonomisk historia, och det var svårt att finna någon annan lämplig kandidat. Diskussionen i Direktörsklubben kom dessutom i kollision med organisationernas intressen och drog ut på tiden. Direktörsklubben satte därför upp ett särskilt utrednings- och upplysningsorgan (FUIF), som dock misshagade organisationerna ännu mer. Resultatet blev så småningom att IUI inrättades den 1 februari 1939. Trots de många förvecklingarna och det motstånd Direktörsklubben under Edströms ledning hade mött, fick Edström i stort sett som han ville och kan därmed sägas ha stått fadder för IUI.

Forskningstraditionen etableras

Edström kom som ordförande i IUIs styrelse att spela en viktig roll även i fortsättningen, inte minst när det gällde formulerandet av IUIs omedelbara arbetsuppgifter. Men redan i IUIs "stiftelseurkunder" hade det blivit klart utsagt att institutet inte skulle ägna sig åt mindre utredningar av rutinkaraktär eller åt serviceverksamhet, som bäst kunde klaras av de två organisationernas kanslier. I en något senare "stiftelseurkund" gjordes vidare den klara markeringen att institutet inte skulle befatta sig med sådant som kunde ses som politisk propaganda.

Kriget innebar dock att institutet i början kom att fungera mera som ett industrins sekretariat med engagemang i de kortsiktigt aktuella frågor som

berörde företagens problem i en beredskapsekonomi. Först när freden började komma i sikte, kom institutet under sin tredje chef, Ingvar Svennilson, att alltmer förverkliga den identitet som nedlagts i urkunderna. Under en ganska kort tid omvandlades institutet av honom till ett vetenskapligt baserat utredningsinstitut. Institutets breda agenda beskars. Upplysningsverksamheten kom att byggas upp som en separat, bredvidliggande verksamhet och den kortsiktiga serviceverksamheten hölls tillbaka. Den långsiktiga utredningsverksamheten fick större utrymme med en mera markerad orientering mot grundforskning. Men den starkare akademiska orienteringen balanserades hela tiden av systematiskt odlade kontakter med industrins företrädare. Dessutom började man även göra utredningar på uppdrag av staten, vilket inledde den tradition institutet längre fram skulle följa som deltagare bl a i långtidsutredningarna.

Så småningom utvecklades en praxis att forskningen skulle bedrivas enligt vetenskapliga metoder valda av forskarna själva, medan de problem som skulle utredas beslutades av institutets styrelse, som bestod av industriledare med ett vetenskapligt intresse. Naturligtvis ägde dessa beslut rum som en dialog mellan forskarna och styrelsen, varvid institutets chef självfallet var den viktigaste länken. Styrelsen valde också institutets chef och forskningsledare vilket innebar att denne i sista hand kom att bli ansvarig även för den metodisk-teoretiska profil som institutet fick. *Det är viktigt att observera betydelsen av att problemformuleringsrätten förlades till IUIs styrelse;* en internationellt ovanlig organisation av ett vetenskapligt institut i en värld där problemformuleringsmonopolet innehas av politikerna och forskarna själva.

Facit från de gångna decennierna visar att den lösning man kommit fram till var funktionell och möjliggjorde för institutets ledning att klara av den svåra balansgången mellan akademisering och kortsiktiga utredningar. Denna tradition har bevakats av institutets chefer och ordförande, där särskilt Marcus Wallenbergs 25-åriga regim kom att inskräpa vaksamheten i styrelsen över den vetenskapliga traditionen.

Annorlunda frågor ställs

Boken "Som Edström ville — hur IUI blev till" visar att institutet redan 1943 fått den roll som sedan med åren kommit att bli alltmer markerad, nämligen problemställarens och innovatörens. Institutet ställde redan då annorlunda frågor och tog upp problem som ej studerades vid de akademiska lärosätena, samt utnyttjade den unika källa till fakta och erfarenhet som ett nära förhållande till industrin innebar.

Några enstaka personer var avgörande för denna inriktning av forskningsarbetet; i första hand dess chefer. Professor Ingvar Svennilson, en av pionjärerna inom produktionsteorin, skapade omkring sig en grupp ekonomer som grundlade *IUI-traditionen*. Till denna grupp hörde bl a Erik Dahmén, Ragnar Bentzel, Erik Ruist och Jan Wallander. Som forskningsledare har dessa personer sedan byggt upp nya grupper som fört traditionen vidare, till vilka bl a hör Lars Nabseth och Lars Wohlin.

Själva grunden för IUIs femtioåriga existens är — tror jag — mycket rationell. Den är att fakta som presenteras på ett oförvanskat sätt i det *långa loppet* gynnar alla, inklusive industrins företag och ägare. På kort sikt kan däremot delade meningar då och då råda. Det var därför avgörande att *institutet skyddades från kortsiktigt motiverad påverkan* — särskilt under dess tidiga år. Industriledare som spelat en viktig roll härvidlag har varit, och är, Sigfrid Edström, Ernst Wehtje, Marcus Wallenberg — ordförande under 25 år — samt under senare år Erland Waldenström och Curt Nicolin.

Den ekonomiska verklighet de svenska företagen arbetar i har radikalt förändrats under de senaste åren, liksom den ekonomisk-politiska situationen i landet. Detta ställer institutet inför nya viktiga uppgifter. Jubileumsskriften visar att institutet redan från början var kapabelt att hantera just sådana radikala brott i utvecklingen. Institutets analyser av den situation som skulle följa efter kriget speglar dess uppgifter i dagsläget; att studera och förstå den turbulens som följer av de historiska händelserna 1989/90. Dagsläget påminner om den uppgift institutet hade att förbereda industrin inför freden. 1943 fick näringslivets män genom IUI möjlighet till en framförhållning inför freden som de i dag i lika hög grad behöver inför 1990-talet.

Men det är inte bara näringslivets män och kvinnor som behöver bättre information för att kunna påverka den politik som berör företagen. Alla beslutsfattare behöver i ökande grad en bättre överblick över hur dynamiken i den ekonomiska omvärlden kommer att förändras efter de radikala förskjutningar i de internationella ekonomiska relationerna som inträffat under senare år. Jubileumsboken visar att man redan tidigt påbörjade traditionen att även stå i den allmänna samhällsnyttans tjänst.

Forskningen då

I början tog krigsårens regleringsekonomi det mesta av institutets resurser i anspråk. Men institutet lyckades ändå komma igång med ett ambitiöst forskningsprogram. Ett viktigt, tidigt projekt var Axel Iveroths studie över svenskt småföretagande. Erik Dahmén's brett upplagda studie över svensk industriell företagarverksamhet hade inga förebilder.

Under lång tid kom en stor del av forskningen att handla om *branschstudier* (Svennilson, Bentzel, Nabseth). Men Institutet utvidgade branschstudierna till att omfatta även andra sektorer än industrin; jordbruket (Gulbrandsen — Lindbeck) och den offentliga sektorn (Höök, Jacobsson, Ysander), samt till de studier av *teknisk utveckling* och ekonomisk tillväxt, samt *investeringsanalys* (Svennilson, Bentzel, Carlsson, Eliasson m fl) som dominerade under 60-talet fram till 70-talets mitt. Institutet var pionjärer vad gäller modern *produktionsanalys* (Svennilson, Ruist 1950, 1960, Bentzel, m fl samt under 80-talet Carlsson, Hjalmarsson). Wallanders studie av maskinkapitalets ”åldrande och död” (1962) ligger fortfarande till grund för svensk kapitalstatistik. Grunden för såväl produktionsstatistik som moderna produktivitetmätningar i Sverige lades på IUI. Rydéns studie av fusioner i svensk industri (1972) och du Rietz analyser av nyetablering och företagsnedläggning (1975 etc) hade på sin tid inga motsvarigheter internationellt. Utvecklingen mot *företagsbaserad makroanalys*, dvs ett teoretiskt helhetsperspektiv (av hela ekonomin), men med företagets kompetens och marknadens dynamik i centrum, icke statsmaktens politik, blev vägledande under 80-talet, och kommer förmodligen att dominera forskningen under 90-talet.

Internationell handel (Lundberg, Ohlsson) med successiv inriktning mot det internationella företaget (Swedenborg), investeringsstudier och finansieringsanalys (Eliasson, Södersten) samt arbetsmarknadsforskning (Rundblad, Holmlund, Björklund) var under långa perioder tunga forskningsområden och kommer att så förbli. Inom det under 50-talet dominerande forskningsområdet *efterfrågestudier* (Wallander, Bentzel m fl och därefter Klevmarken, Dahlman, Rundfelt), har däremot under senare år inga projekt drivits.

Ett stort antal av ovan uppräknade studier hade aldrig genomförts inom akademierna om IUI inte existerat. Många studier förbådade problem och metoder som senare togs upp i den internationella forskningen för att så småningom standardiseras som en del av ”mainstream economics”.

IUI har egen profil

Under hela sin 50-åriga tillvaro har IUIs forskning haft en egen profil. *Ekonomiska problem* av långsiktig karaktär har styrt forskningens inriktning, ej den aktuella metodutvecklingen inom teorin. Empirisk (tillämpad) forskning inom industriell ekonomi, orienterad mot problem av betydelse för den långsiktiga ekonomiska tillväxten har varit IUIs varumärke och innebar redan från början en markering gentemot vad som kallas ”mainstream economics”. Både Ingvar Svennilson och Erik Dahmén satte sin egen kurs mot industriell ekonomi. Det

Schumpeterianska synsättet var framträdande. Ofta togs ett ekonomisk-historiskt grepp på problemen. Ragnar Bentzel flyttade den vetenskapliga fronten framåt särskilt när det gällde ekonometrins metodik.

Teori och metodutveckling har aldrig vägt tungt i IUIs empiriskt orienterade forskningsprogram. Men *empirisk forskning kräver god teori för att ordna tankar och fakta på ett relevant sätt. Och god teori kan inte utvecklas annat än i direkt samverkan med den empiriska forskningen.* IUIs profil har därför omfattat relevant teori och metodutveckling i anslutning till verklighetens och den empiriska forskningens krav. Val av teori styr på ett ibland omedvetet sätt tolkningen av fakta. Den *teori* som används *innehåller* alltid *förutfattade meningar*, bl a om hur ekonomisk politik skall bedrivas. Det behövs i allmänhet *flera olika synsätt* för att man skall förstå. *Val av relevant teori för det problem man valt att studera* är därför viktigare än, och kommer före, den tekniska analysen.

Val av teori är särskilt betydelsefullt om ambitionen är att lägga det dynamiska beteendet hos företag och hushåll till grund för en bättre förståelse för makroekonomins utveckling. Besvärande luckor finns tyvärr därvidlag i den teori som skall vägleda den empiriska forskningen samt ekonomisk debatt och politik. Det förhållandet att centralistiska, politiska slutsatser så att säga finns inbyggda i den klassiska nationalekonomins modeller, som fortfarande dominerar forskningen har först på sistone börjat uppmärksammas av ekonomerna själva. Analyser på denna typ av modeller leder därför ofta fram till krav på politikerna att ta på sig omöjliga uppgifter i situationer när man egentligen borde avstå från att fatta beslut. Industripolitiken och regleringspolitiken ger många exempel. Den moderna grundforskningen, som sysslar med frågor om agents beteende, marknadens uppkomst och möjligheten att från en central utsiktspunkt få den överblick som krävs för att ekonomisk-politiska beslut skall ha någon utsikt att påverka samhällets välfärd positivt, har därför blivit betydligt viktigare än forskning som utgår ifrån att komma fram till råd om hur politik skall föras. Den moderna och mycket abstrakta forskningen om dynamiska ekonomiska system, som ibland populärt går under rubriken "kaosforskning" är därför relevant för IUI. Den handlar om att *klargöra den ekonomiska politikens begränsningar, inte att ge råd om hur politik skall föras.*

IUIs speciella konkurrensfördelar

Även om IUI är ett förhållandevis stort forskningsinstitut mätt med svenska mått så är det litet i ett internationellt sammanhang. Framför allt begränsar storleken institutets möjligheter att på egen hand föra den ekonomiska teorin

framåt. Att mot bakgrund av sin empiriska forskning initiera och hjälpa till att ”knuffa” teoretiker i en önskvärd riktning, är däremot en både överkomlig och angelägen uppgift.

Institutet kan heller aldrig ha ambitionen att på något sätt vara bäst vad gäller utvecklandet av empiriska metoder, även om vi länge var ganska ensamma på området i Sverige. Men vad gäller empiriska metoder måste IUI alltid ligga på fronten.

IUIs unika position ligger i första hand i kombinationen av god teori, god empirisk metod, goda kontakter med företagen och egna data av god kvalitet, som få andra institut har tillgång till. Tillsammans ger detta en potential för empirisk forskning, som är unik, och vars utnyttjande i forskningen ligger helt i linje med de ursprungliga grundarnas intresse.

Den avgörande frågan är dock, som i alla kvalificerade sammanhang, forskarstabens kompetens och möjligheten att fortlöpande rekrytera kompetent personal. Lösningen ligger återigen i den speciella organisation IUI skapat, där en fri akademisk miljö, med högt i tak, kombineras med unika möjligheter att nå direktkontakt med den verklighet som skall studeras, samt i institutets inställning att vetenskap är vad beteckningen antyder; oförutsebar och därför skall läggas upp experimentellt, ledas av nyfikenhet samt innefatta en inte obetydlig risk.

En bred uppgift

IUI är representerat med egen forskning inom flera specialområden av nationalekonomin. Den ursprungliga upplysningssidén innebär att institutet tagit på sig en beredskapsuppgift, nämligen att med relativt kort varsel i sin forskning kunna att ta sig an problem inom ett brett område allteftersom nya problem dyker upp, samt att nödvändig kompetens hålls i beredskap. Den moderna *nationalekonomins* utveckling mot ökad specialisering har gjort denna beredskap till ett krav som varit svårt, för att inte säga omöjligt att upprätthålla. Man kan dock angripa denna till synes omöjliga uppgift på två sätt; antingen begränsas problemområdet så att forskningen koncentreras och de nödvändiga synergieffekterna uppnås, eller också görs en ambitiös satsning på att metodmässigt integrera ett antal närliggande specialområden. Det andra, ambitiösa angreppssättet borde vara det naturliga för nationalekonomisk forskning. Nationalekonomi är en *systemvetenskap* och ekonomer bör med misstänksamhet betrakta den alltmer utbredda inriktningen mot hård specialisation kring små problem som egentligen beror av varandra. Att ändra detta är dock en för stor uppgift för ett forskningsinstitut. Det kräver en internationell kraftsamling

och skulle ändå för institutets del gå ut över den jordnära forskning som måste bedrivas.

Den kompromiss vi under senare år valt i denna fråga har varit att i mindre skala bidra till utvecklingen av ett bredare dynamiskt systemgrepp på national-ekonomin, då i första hand i form av internationellt samarbete och organiserandet av konferenser, samt att samtidigt hålla igång ett traditionellt forskningsprogram kring industrinära frågor. Vad gäller den första ambitionen har vi haft den nya National Bureau of Economic Research (NBER) i Cambridge, Massachusetts, som förebild. Även om vi inte själva för teoriutvecklingen framåt, måste vi ha intern *mottagarkompetens* att ta till oss det nya som utvecklas. Vad gäller den andra ambitionen har vi oss själva som förebild, dvs IUIs traditionella organisation med en liten forskarstab som skapar och underhåller IUIs speciella tradition. Skillnaden mot tidigare är att institutets forskningsagenda under senare år — på det sätt jag strax skall redogöra för — koncentrerats till färre, men bredare definierade projekt, där integreringen av olika specialiteter och lagarbete ligger i projektrubrikens krav.

Man kan utan överdrift säga att den organisation av IUIs ”produktion” som jag just nu beskrivit går på tvären mot all erfarenhet från effektiv driftsorganisation. IUI är dock ett forskningsinstitut, inte en driftsorganisation, där ett visst mått av inre inkonsistens och spänning krävs för innovativ forskning.

Vi kan också observera att den internationella forskningen inom industriell ekonomi är på väg mot en bredare projektmeny, med de krav på metodutveckling som därmed följer, inte minst på grund av det faktiska händelseförloppet i världen, där särskilt ”det nya Europa” reser frågor, som ekonomer för närvarande *inte* kan besvara, men ändå måste ta ställning till. De hamnar därför utanför det vetenskapsfält de behärskar.

Forskningsprogrammet — praktiskt sett

Institutet har under årens lopp med varierande betoning sysslat samtidigt med frågor som rör arbetsmarknadsforskning, finansteori, internationell handel samt ekonomisk tillväxt. Dessutom har vi länge varit aktiva inom forskningsområdet offentlig ekonomi (skatter, offentlig sektor, regleringar, ekonomisk politik). Detta är en betydligt bredare agenda än vad som normalt menas med industriell ekonomi. Tabell 1 anger de forskningsområden där IUI för närvarande finns representerat med projekt och dit vi framdeles kommer att koncentrera oss.

Att syssla med relevant forskning innebär att förutse vad som kommer att vara viktigt i framtiden. Förutseende innebär att redan nu formulera de problem

som *kommer* att diskuteras. Att göra sådana prognoser är naturligtvis vanskligt. Institutet har under senare år förskjutit resursinsatsen mot projekt som rör (1) den internationella integrationen av olika marknader, (2) produktionsfaktorernas, särskilt kapitalets och arbetskraftens, internationella rörlighet, samt (3) Sveriges attraktionskraft i förhållande till andra länder som industriell miljö. Det senare gäller särskilt i förhållande till Europa. Denna orientering mot projekt som belyser olika sidor av svensk ekonomis konkurrenskraft samt faktorerna bakom svenska och utländska företags lokalisering till Sverige (och därmed bakom tillväxten i Sverige) ligger rätt just i dag. Det handlar om offentlig ekonomi och om skatter, utjämningspolitik, den nationella politikens möjligheter att kontrollera resurserna samt den inhemska prisbildningen. Det faktum att de svenska storföretagen har ökat sin internationella rörlighet illustrerar samtidigt deras konkurrenskraft.

Vi har byggt upp omfattande statistiska databaser, bl a om svenskt internationellt företagande, för att illustrera och kvantifiera den internationalisering av svensk ekonomi som ägt rum under de senaste decennierna. Att ta sig an uppgiften att förklara hela denna process utifrån ett företagsbaserat synsätt (en enda teori) är mycket ambitiöst, om vetenskapliga krav skall kunna upprätthållas. Men samtidigt kommer de ekonomisk-politiska problemen i Sverige — det är min bedömning — i växande grad att handla om *hela* detta problem.

Om jag så får avrunda med att formulera en personlig hypotes, så kommer underlaget för den traditionella svenska välfärds- och utjämningspolitiken att undermineras i takt med att den internationella ekonomiska integrationen försvagar den nationella ekonomiska makten, särskilt beskattningsmakten. Den "politiska kris" som därmed växer fram kommer inte att gå industrin spårlöst förbi. Sveriges framtida ekonomiska tillväxt är beroende av *i vilken utsträckning Sverige utgör en attraktiv plats för företagens lokalisering av sin produktion* i konkurrens med den övriga världen. Det övergivande av traditionella politiska värden som krävs för att göra Sverige attraktivt i detta avseende kommer förmodligen att göra den ekonomiska politiken kortsiktig och motsägelsefull. De svenska storföretagen kan delvis göra sig oberoende av dessa inhemska problem, men inte hela industrin. Hemmamarknadsindustrin kommer direkt att beröras, särskilt underleverantörerna till de svenska storföretagen. Internationaliseringen mot Europa gör dem mer utsatta än tidigare. Jag kan se en stor politisk fråga segla upp allteftersom lågkonjunkturen inträder och de inhemska kostnadsproblemen förvärras.

Det är därför viktigt att det finns en logiskt sammanhängande (teoretisk) och empiriskt väl dokumenterad *helhetssyn* på hela detta problemkomplex som underlag för de ställningstaganden företagen, organisationerna och den politi-

ska makten måste göra. Politiken kommer denna gång mer än tidigare — återigen min bedömning — att handla om olika former av *regleringspolitik*, dvs förbud och kontroller av de fria marknadsfunktionerna.

På denna punkt har dock institutet ett stort försprång gentemot andra forskningsorgan. Empirisk forskning har under många år bedrivits inom hela det relevanta policyområdet. För närvarande gäller att vi är bäst förberedda att ta itu med det internationella avsnittet, medan vi har en rad projekt bakom oss vad gäller den inhemska ekonomins utveckling.

Rent praktiskt är resurserna uppknutna i, eller förberedda för följande projekt, som vart och ett för sig, enligt min bedömning är, eller kommer att bli ekonomisk-politiskt centrala.

Större projekt

Tre stora projekt dominerar och samordnar just nu IUIs forskning.

- Marknadsekonomins gränsvillkor
- Svensk ekonomi i ett nytt Europa, samt
- Kapitalmättningsprojektet

Alla tre utgör så kallade samordningsprojekt vilket innebär att många forskare inom och utom institutet i olika hög grad är engagerade. Vart och ett av projekten kräver en integrering av olika specialiteter inom ekonomisk forskning. Och även om de är brett definierade inom till synes helt skilda områden så griper de in i varandra både metodmässigt och problemmässigt (projekten finns beskrivna nedan på s 74, s 77 och s 80). *Marknadsekonomins gränsvillkor* handlar delvis om grundforskning. Frågor som ställs är bl a vilka förutsättningar som måste vara för handen för att marknader skall uppstå, hur de är organiserade och vad de betyder för den ekonomiska tillväxten. Dessa frågor är i själva verket mycket konkreta. Delvis handlar det om att sätta offentligt styrd produktion i marknader. Men marknader saknas ofta även inom den privata sektorn. Inom *kapitalmättningsprojektet* har vi t ex konstaterat att andrahandsmarknader för verktygsmaskiner ibland existerar, ibland inte, och att existensen kan ha en avgörande betydelse för utbyteskalkylens utseende och maskinparkens modernitet. Huvudfrågan är emellertid var gränserna för meningsfull ekonomisk politisk och central styrning av en ekonomi går. Vad händer med "välfärdsstaten"? Ekonomisk reglering blir det centrala temat. Men hela Europafrågan — såväl EG som (självfallet) Östeuropa — handlar faktiskt om ett gigantiskt avregleringsprojekt. Därför både stöder och kompletterar projekten varandra metodmässigt.

Projektet Svensk ekonomi i ett nytt Europa kommer att koncentreras till de svenska företagens konkurrenskraft och benägenhet att arbeta från svensk botten. Företagens såväl konkurrenskraft som internationella rörlighet beror av deras kapital, hur det ser ut, inriktning, karaktär. Det är särskilt det mänskligt bundna kompetenskapitalet som vi sedan flera år studerat, som i detta avseende är viktigt.

Därför blir våra projekt, hur vi än vrider och vänder på dem, beroende av varandra. Vi talar om företaget som "ett kompetent arbetslag". Även inom forskningen är samordningsfördelningarna stora.

Tabell 1 Forskningsområden

- I Företaget i marknaden (teori om metodutveckling)
- II Teknologi, produktivitet och resurser (innovationer)
- III Politik, regleringar och offentliga monopol
- IV Företaget och internationell handel
- V Marknaderna för ägande och kontroll
- VI Arbetsmarknad, kompetens och arbetsersättning

I.2 Vad IUI betytt för mig ¹

av Jan Wallander

För mig har IUI betytt ofantligt mycket och jag hoppas att det för er unga också betyder och kommer att ha betytt ofantligt mycket. Jag skall försöka berätta litet om mina erfarenheter i förhoppningen att de kan ha någonting att säga er. Samtidigt känner jag en lätt svindel inför tanken. Ni som idag är 25 år får nu uppleva samma som jag fått om IUI år 1945 hade hållit en liknande middag. Jag hade då fått lyssna till en äldre gentleman som berättat för mig om hur det var i slutet på 1890-talet och början på seklet och han hade gjort det med föreställningen att det var någonting som kunde intressera mig. Herregud, det var ju på min mormors tid, när hon var ung. Vad kan det som hände på 40-talet ha för beröringspunkter med er verklighet? Samtidigt kan jag inte frigöra mig från känslan att verkligheten för er inte är så annorlunda än den var för mig.

Efter beredskapstjänsten hade jag våren 1945 kommit så långt att jag var praktiskt taget färdig med min första examen, det vill säga pol mag. Jag var gift och hade barn och kände betydande oro inför möjligheterna att förmå någon att betala för min närvaro. Jag tyckte i all uppriktighet att det verkade osannolikt att någon skulle vara villig till det. Eftersom jag skrivit en uppsats om skogsarbetskraften under kriget och Torsten Gårdlund — min lärare — tagit in den i tidskriften Tiden, var det naturligt för mig att vända mig till honom. Denne elegante gentlemannaryttare var då redaktör för den socialdemokratiska Tiden, vilket i och för sig verkade en smula överraskande. Vi träffades till lunch och jag bad om hans råd och hjälp. Jag hade tänkt mig att jag kanske skulle söka mig till dåvarande Arbetsmarknadscommissionen, föregångaren till Arbetsmarknadsstyrelsen. Det ansåg inte Torsten var någon bra idé utan han tog istället kontakt med Industriens Upplysningstjänst, vars chef han tyckte skulle anställa mig. Chefen var inte intresserad av detta förnämliga erbjudande. Det gjorde Torsten förbannad varför han tog kontakt med Ingvar Svenilson, chefen för IUI. Denne hade just fått en förfrågan från Uddeholmsbolaget om Institutet skulle kunna tänka sig att hjälpa till med en utredning som skulle försöka ge svar på frågan varför skogsarbetskraften flyttade från skogssocknarna. Detta beredde bolaget allvarliga bekymmer. Ingvar tänkte sig uppenbarligen att jag kunde vara en person som lämpade sig för ett sådant uppdrag och jag kallades

¹Anförande vid institutets vårmiddag på Stallmästargården den 26 mars 1990. Middagen hållen med anledning av Institutets 50-årsjubileum.

upp till honom. Detta var mycket mer än jag någonsin hade drömt om. Institutet var vid den tidpunkten den enda verkliga forskningsinstitutionen inom nationalekonomins område i Sverige. Den ende konkurrenten var Konjunkturinstitutet, som vunnit stor prestige under Lundbergs ledning, men där man i själva verket bedrev mycket litet forskning. Vid universitetsinstitutionerna bedrevs däremot ingen forskning att tala om, bortsett från rent teoretiska spekulationer.

Nu satt jag alltså där inför Ingvar, starkt bävande inför denna chans att få inträde i hans ofantligt fina institution. Ingvar pratade litet löst med mig och sade att han senare skulle höra av sig. Efter någon vecka fick jag besked att han hade bestämt sig för att låta mig få uppdraget och bad mig att dagen därpå följa med upp till Uddeholm för att diskutera hur vi skulle lägga upp utredningen. Jag infann mig på centralen, där jag träffade Ingvar och Jöran Curman, som hade gjort en undersökning om industrins bostäder för Institutets räkning. Jag motsåg resan med rätt blandade känslor. Jag kände mig tagen av att på detta sätt få vistas i närheten av den berömde forskaren och grubblade mycket på hur jag skulle kunna te mig tillräckligt begåvad, samtidigt som jag endast hade ganska vaga föreställningar om hur utredningen borde läggas upp. Jag väntade mig att bli förhörd på den punkten och att vi alltså under resan skulle diskutera uppläggningsen. Därav blev dock intet. Ingvar och Jöran hade angenäma samtal om olika ting och ägnade mig ganska liten uppmärksamhet. Samtidigt var jag tacksam för det, eftersom jag var väldigt orolig för att få frågan om vilken examen jag hade. Den sorgliga sanningen var att jag inte hade någon examen ännu och detta framstod för mig, för vilken de formella examina fortfarande betydde mycket, som en allvarlig brist. Jag fick aldrig frågan.

Efter denna litet kusliga resa, steg vi i Karlstad av tåget där vi mötte chefen för Uddeholmsbolaget, nämligen Nils Danielsen och någon medarbetare till honom. Vi fördes till en gammal bil försedd med järnvägshjul, som den föregående disponenten hade ordnat för färder på den egna järnvägen upp till Uddeholm. Resan var i och för sig en stor upplevelse. Det var som att färdas med kungen genom hans rike. På olika sidospår kunde man se hur mötande godståg hade backats in för att släppa fram bilen. De stod där i natten och glimmade med sina lyktor. Vid en station kom stationsinspektoren ut, klädd i svart fluga och överlämnade ägg, smörgåsar och dylikt. Han hade glömt saltet men det anlände vid en senare station.

Något tal om utredningen blev det heller inte på kvällen och jag hade en mycket orolig natt då jag halvvaken grubblade på olika tänkbara uppläggningar och hur jag skulle kunna svara på de frågor som jag väntade mig. På kvällen hade Ingvar sagt någonting litet löst om att vi kanske kunde växla några ord om undersökningen på morgonen. Klockan 6 knackade han på dörren, en ur min

synpunkt okristligt tidig timma. Jag har alltid tyckt illa om att gå upp tidigt på morgnarna medan Ingvar var onaturligt pigg vid den tiden. Vi vandrade sedan i den frostkalla morgonen i parken vid Uddeholmsbolagets huvudkontor och Ingvar gav mig några ledtrådar om hur han kunde tänka sig att utredningen skulle läggas upp samtidigt som han förhörde sig om mina idéer.

Slutet på det hela blev att vi fick en viss uppfattning om vad uppdragsgivarna var ute efter. Fjorton dagar senare skulle vi komma upp igen för att då framlägga en plan för arbetet. Jag tillbringade intensiva dagar med att utforma planen som blev ganska stor och omfattande. Den gick ut på att vi skulle välja ut tre socknar i Klarälvsdalen, Norra Ny, Sunnemo och Gustaf Adolf, och intensivstudera förhållandena där samt intervjua vart femte hushåll för att på så sätt få en bild av de flyttningar som hushållets medlemmar hade gjort under sitt liv och motiven för dem. Samtidigt skulle vi göra undersökningar på pastorsexpeditionerna i hela Klarälvsdalen för att klarlägga in- och utflyttningarna till alla socknarna i området. Utflyttningen ägde bland annat rum till Hagfors Järnverk och till Spisbrödsfabriken i Filipstad när det gällde de unga flickorna. I planen ingick också intervjuer med utflyttade personer på dessa ställen.

Jag hade vidare tänkt mig att vi skulle bilda en central kommitté med representanter för bolaget och skogs- och flottningsarbetarförbundet och motsvarande bygdekommittéer i de tre socknarna. I de senare skulle då också ingå representanter för den lokala befolkningen, allt för att vi skulle få hjälp med att diskutera resultaten och få stöd när det gällde intervjuarbetet.

Planen godkändes och någon vecka senare befann jag mig i Uddeholm i full färd med att organisera arbetet, rekrytera bygdekommittéerna, skaffa intervjuare och fixa lokaler. Vi fick tag på en nedlagd massafabrik som därefter hade använts som slakteri, vilket kändes på lukten. Kostnaderna för utredningen betalades av Uddeholmsbolaget, som var uppdragsgivaren. Jag var alltså inte anställd av Industriens Utredningsinstitut.

Ett år senare var materialet hopsamlat och jag for ner till Stockholm och satte mig i ett rum på Institutet vid Malm Morgsgatan. Två år därefter, hösten 1948, var utredningen klar och publicerad i form av en bok under rubriken "Flykten från skogsbygden". Ingvar tyckte att boken borde duga som doktorsavhandling, vilket ledde till att jag fick sätta mig och läsa för att ta min licentiatexamen. Våren 1949 disputerade jag. Jag disputerade i nationalekonomi, vilket var diskutabelt. Det här var ju en migrationsstudie och visserligen sysslade nationalekonomer rätt mycket med befolkningsstatistiska undersökningar, men min utredning var mera sociologi och ekonomisk geografi. Boken var ett tvärvetenskapligt arbete, vilket senare har blivit någonting fint, men på den tiden visste vi inte ens att det hade så fint namn.

Efter disputationen lämnade jag Institutet, fick ett av Sverige Amerika-Stiftelsens större stipendier och for till Förenta Staterna för att fortsätta med bland annat migrationsstudier. Innan jag for hade jag blivit anställd av Axel Iveroth som chef för det då helt nybildade Studieförbundet Näringsliv och Samhälle. När jag kom tillbaka fann jag att Axel, som är en impulsiv man, hade anställt inte bara mig som chef utan en person till. Det vållade en del komplikationer som dock snabbt gick över och jag var sedan chef för SNS fram till 1953, då Marcus Wallenberg frågade om jag ville bli chef för Institutet. Den förfrågan var i hög grad inspirerad av Erik Dahmén. Åtta år därefter, 1960, fick jag frågan om jag ville bli bankman, det vill säga chef för Sundsvallsbanken. Jag tackade ja till det och därmed var min bana vid Institutet avslutad.

Det här är alltså den yttre ramen för mina kontakter med IUI.

Att kastas i kalla vattnet

När jag fick utredningsuppdraget saknade jag helt praktisk erfarenhet och ställdes alltså plötsligt och oförmedlat inför uppgiften att skaffa folk, lokaler, förhandla med uppdragsgivaren, ordna upp ekonomin, skapa lokalkommittéer, själv lära mig intervjuteknik och sedan lära upp intervjuerna, det innebar bl a att ta itu med intervjuare som var mörkrädda. Vi fick nämligen i stor utsträckning utföra intervjuerna på kvällstid ute i skogarna. Det var ju då folk var hemma från skogsarbetet.

Att på det här sättet kastas i det kalla vattnet är kolossalt nyttigt och lärorikt. Man kan konstatera att med sådan behandling lär man sig att simma ganska fort. Jag tror att de flesta människor, när de utsätts för behandling av det här slaget, förvånas över att de i själva verket kan mycket mer än vad de själva tror. Det är bl a det som är en viktig grund för decentraliseringstanken.

Det är klart att man kan drunkna, men jag tror att det är rätt liten risk för det.

Man kan också säga att det här innebar att jag fick mitt första företagsledarjobb. Det gav erfarenheter som blev grunden för senare verksamhet i den branschen.

Satte djupa spår

Arbetet betydde att jag i några socknar kom att intervjua var femte svensk. Jägmästare och fängelsekunder, domprostar och tattare, dryga bönder och ivriga kommunistagitatorer, trygga ombudsmän i skogs- och flottning, jobbarna på nattskiftet i järnverket, masmästaren som stod i flammorna på masvagns-

kransen och fnissiga flickor som jobbade på Wasabröd. Dem mötte jag i uthyrningsrummen som tanterna i Filipstad tjänade bra med pengar på. Det här ger upplevelser som sätter djupa spår hos en ung människa.

Jag fick lära någonting om verkligheten bakom siffrorna i mina tabeller. Höra folk berätta om sina flyttningar ut från socknarna och tillbaka in igen och om skälen till dem. Besöka fattighus och sitta tillsammans med de omhändertagna vid slabbiga bord. Delta i ett ungdomsmöte långt uppe i skogen, där de få som kommit tillstädes i regnvädret försökte få litet fyr på den sura veden i den stora kaminen i hörnet.

Det är en stor förmån att få komma ut på det här sättet. Det tycker jag att ni själva skall försöka göra. Det ger större chans att förstå den verklighet som vi som vetenskapare försöker beskriva så sannfärdigt som möjligt.

Tillbaka på IUI

Efter ett år — i efterhand ter det sig konstigt att det var så kort tid eftersom jag hann uppleva så mycket — var jag alltså tillbaka på IUI och startade det långa jobbet med bearbetandet av materialet. Det är ofta ett ganska tråkigt och tråkigt jobb. Senare, som chef för IUI, fick jag uppleva hur unga begåvningar från Högskolan kom till institutet med föreställningen att forskning det är geni och de unga genierna bör inte störas av tråkigt rutinarbete. Detta kan lämpligen överlämnas till en medhjälperska. Det tog en hel del tid och möda att tillsammans med Ruth Wiklund övertyga dem om att forskning är till 90 % svett mellan kl 9-17 och att den lämpliga tillsatsen av geni endast är några droppar. Det är viktigt att själv sitta och handgripligt arbeta med materialet, vara med om att sortera och koda det. Det är först då som man får ett riktigt grepp om vad det egentligen innebär. Jag kan tänka mig att datoriseringen medför en viss fara i det här sammanhanget. Det blir så lätt att göra sorteringar som under andra omständigheter skulle vara utomordentligt arbets- och tidskrävande.

Att forska är också en frustrerande upplevelse. Det är långa transportsträckor där man lätt kan gripas av missmod. Man ser ingenting i materialet. Inget mönster framträder och inga av ens vackra hypoteser visar sig slå in.

Men så plötsligt en dag faller det ljus över alla de torra tabellerna. I dimman kan man urskilja ett mönster, ett mönster som är nytt. Det är en nästan euforisk upplevelse. Det är som att vara nyförälskad. Man har verkligen upptäckt något nytt. Det är en upplevelse som jag hoppas att ni alla får vara med om några gånger under livet. Särskilt många gånger blir det inte.

Men som vid alla rus, finns det naturligtvis också baksmällor. Den grå gryningen, då man för sista gången kontrollerar att allt verkligen stämmer och

att det inte finns något dolt fel i materialet. Inte sällan finns det sådana fel. Lösningen håller inte.

Då behövs det mycket terapi, mycket stöd och hjälp. Som forskare är du mycket ensam. Då är det viktigt att kunna gå ut och röra på sig i korridorerna och möta kamrater, växla några ord med dem lutad mot väggen och sedan gå in på deras rum och så sakta börja ta upp de problem som man har. Få en chans att tala av sig och kanske också få en chans att få hjälp med att hantera problemet. Viktiga i terapiverksamheten är också kaffe- och testunderna. Den här hjälpen och den här miljön fanns på IUI. Där fanns Erik Ruist, Erik Dahmén, den glade Palle Thorelli, Ragnar Bentzel och Erik Höök och en hel del till. Det var de som tillsammans gjorde IUI. Det var de som gjorde att IUI för mig och för dem och andra blev vår Alma Mater.

Var fanns Ingvar?

Ingvar var den som skapat IUI och gett institutionen dess ställning och dragit upp riktlinjerna för verksamheten. Var fanns han i det här sammanhanget? Sanningen var den att han fanns inte. Det var oerhört svårt att få tag på honom. Han hade massor med järn i elden och han läste sällan vad man skrev. För min egen del vet jag att han bara mycket kursivt läste min avhandling. Man kan inte heller säga att han själv satt på sitt rum och forskade. Ser man på förteckningen över publikationerna finner man att de projekt i vilka han medverkade, i stor utsträckning utfördes av Gösta Ahlberg och Erik Ruist. Det var de som gjorde jobbet. Men han skrev mängder av artiklar och gjorde massor med diskussionsinlägg. De artiklarna och de inläggen blev utgångspunkter för andra i deras forskning och i den praktiska politiken. Arbetskraftsbalanserna, samhällsplanningen, långtidsutredningarna, i alla de fallen var det han som tog upp tråden. Han var mycket egocentrisk men han var samtidigt också mycket idérik och med en stark och intuitiv känsla för vad som ”låg i tiden”. Att Institutet fungerade så väl berodde naturligtvis på att han lyckats dra till sig bra folk, som var lockade av miljön och av atmosfären och möjligheterna. En miljö och ett gäng som slöt upp kring varandra. Det var en tradition som jag sedan själv i hög grad ansträngde mig att bevara och utveckla.

När första utkastet till en avhandling lades fram vid ett seminarium på IUI, var det inte i så få fall, som forskargruppen konstaterade att det här dög inte. Författaren sändes sedan iväg till något fjällpensionat åtföljd av kamrater som skulle se till att det blev kvalitet på avhandlingen. Den som under min tid var den mest framträdande mentorn i det här sammanhanget var Erik Höök. Man

skulle kunna säga att det är få personer som skrivit så många doktorsavhandlingar som han.

Ingvars stora insats var den stimulans som han gav andra genom sin idéri-kedom men också den vetenskapliga prestige som han skänkte arbetet vid Institutet och den målmedvetenhet med vilken han höll på den grundläggande principen att IUI skulle vara en vetenskaplig forskningsinstitution.

I mitt fall kom detta att bli mycket viktigt.

Vi hade alltså startat samarbetskommittéer med Skogs- och flottningsarbetarförbundet, både centralt och på det lokala planet. Detta var i själva verket mycket svårsmält för bolagsledningen. Det var väl egentligen bara därför att jag och Ingvar utgick som självklart ifrån att man skulle göra på det sättet som det slank igenom.

När resultaten från undersökningen började komma fram presenterade vi vad vi funnit för de olika bygdekommittéerna. Det betydde att det blev redovisningar där en hel del klagomål mot bolaget refererades. Över diskussionerna förde vi protokoll. En ledamot av en kommitté tog sig för att lämna över det här protokollet till Värmlands Folkblad, där det gav upphov till stora artiklar under braskande rubriker. Man kunde i tidningen läsa, att en av bolaget själv gjord "utredning" hade visat på allvarliga missförhållanden på Uddeholmsbolagets områden. På den tiden hade ordet utredning ungefär samma högtidliga klang som forskning har idag. Dessutom var det här en utredning som bolaget självt tagit fram och bekostat, vilket gav den stor tyngd. Värmlands Folkblad var ungefär det värsta som bolagsledningen visste och det blev stor upprördhet på huvudkontoret i Uddeholm. Det fanns risk för att man skulle lägga ned utredningen.

För att diskutera problemet bjöd jag in chefen, Nils Danielsen, skogschefen, Gösta Wesslén och Ingvar Svenilson till en middag på Operakällaren, där vi skulle ventilerat frågan. Typiskt nog kom inte Ingvar till middagen, som var en av de djävligaste jag upplevt. Jag hade svårt att få ned den delikata maten samtidigt som jag lyssnade till herrarna från Uddeholm som talade om det tveksamma värdet av mitt arbete. Det hela utmynnade i att det nog var bäst att lägga alltsammans i skrivbordslådan. Allt ramlade samman för mig. Åratals arbete skulle ha varit förgäves och de praktiska resultat som jag tänkt mig skulle bli till intet.

Efter några dagar fick jag tag på Ingvar och refererade middagssamtalet för honom. Han reagerade snabbt och starkt i ett brev till Danielsen.

För det första konstaterade han att bolaget hade vänt sig till ett välrenommerat forskningsinstitut för att få ett problem belyst. Det var då ganska självklart att resultatet skulle visa att det verkligen fanns problem. Annars fanns det ingen anledning att göra någon undersökning.

För det andra meddelade han att när det gällde Institutet så var det på det sättet att för den händelse utredningarna visade tillräcklig kvalitet så kom resultaten att bli publicerade och det alldeles oavsett vad herrarna i Uddeholm tyckte.

Att han skrev på det här sättet visar för det första att 1946 hade Institutet nått en sådan position att det var möjligt att hävda en dylik ståndpunkt. Ingvar var inte en man som körde huvudet i väggen och, som framgår av Rolf Henrikssons historik¹, var han tidigare något mer försiktig.

Men det var modigt gjort. Nils Danielsen var en av "rikets herrar" och han satt i Institutets styrelse.

Att man skall publicera om materialet är tillräckligt bra är en avgörande princip som vi alltid höll hårt på inom Institutet. Jag hoppas att så gäller än i denna dag.

Att hålla på den principen är inte så svårt när det gäller teoretiska arbeten som antingen inte har någon praktisk implikation eller där i varje fall läsarna inte fattar vilka implikationerna är. Svårare är det naturligtvis om man rör sig med resultat som är mera praktiskt inriktade och där slutsatserna inte stämmer med uppdragsgivarnas intentioner.

Jag var själv med om några sådana fall. Vi fick av SAS i uppdrag att göra en utredning om var den nya flygplatsen skulle ligga, i Arlanda eller i Jordbro. Uppdraget fick vi av vår ordförande Marcus Wallenberg - Dodde - som ansåg att det var mycket lämpligare att lägga den i Jordbro. Vi gjorde undersökningar av de aspekter på problemet som man hade bett oss att yttra oss om och konstaterade att materialet var sådant att det inte fanns anledning att föredra Jordbro framför Arlanda. Detta gick alltså stick i stäv mot den uppfattning som Dodde hade och han satte in all den kraft som han hade för att få oss att ändra uppfattning. Jag kan försäkra er att, när han gjorde det, var han en man som inte lämnade någon sten ovänd. Jag hade honom i telefonluren användande alla möjliga tonlägen, från utskällning till mer sansade formuleringar. Vi stod emellertid på oss och kände oss kämpa för en helig princip. Så småningom gav han sig.

Ett annat fall var en utredning vi gjorde om verkstadsindustrins maskinkapital, där frågan gällde hur långlivade maskinerna var. Det skedde samtidigt som man från Industriförbundet gjorde framstötter för att få kortare avskrivningstider i skattesammanhang. Vår utredning visade att maskinerna var mycket mer långlivade än vad man tidigare hade föreställt sig. Utredningen var alltså inte något särskilt bra stöd för framstöten i skattesammanhanget.

¹⁾Rolf G H Henriksson, 1990, Som Edström ville - hur IUI blev till, IUI.

Det intressanta i det här sammanhanget var att även om man från förbundets sida ansträngde sig för att övertyga oss om att vi hade fel kom vare sig Dodde eller någon annan på idén att ifrågasätta publiceringen eller att antyda att om vi inte anpassade oss så skulle det kunna gå ut över anslagen. Jag hoppas att det är så fortfarande.

Institutets verksamhetsinriktning

Jag kom alltså tillbaka till Institutet 1953 och hade givetvis då mer anledning än tidigare att fundera över vilken inriktning verksamheten borde ha.

För det första kan man då konstatera att inriktningen på verksamheten kan man endast ändra ganska långsamt. Det tar ju lång tid att åstadkomma forskningsresultat. Det är som med nya bilmodeller. Jag minns att jag brukade förfara på följande sätt när det gällde tidsplaneringen av undersökningarna. Jag bad forskaren att göra en plan för hur lång tid arbetet skulle ta. Han kom därefter in till mig och uppgav att det till exempel skulle röra sig om ett år. Jag påpekade då för honom alla möjliga problem och svårigheter som han inte hade tänkt på men som jag visste skulle uppträda och bad honom att gå och tänka en gång till. Han kom därefter tillbaka och förklarade att mer än 1,5 år kunde det omöjligt ta. Även det framstod för honom som en orimligt lång tid. När jag sedan drog saken i styrelsen sade jag att undersökningen skulle komma att ta tre år, det vill säga jag hade tredubblat den ursprungliga uppskattningen. Det brukade stämma ganska bra för unga och oerfarna forskare.

Vidare är det naturligtvis så att man liksom Kajsa Warg måste taga vad man haver när det gäller forskare. Har man tillgång till ett antal klingsågar och en finpappersmaskin får man hålla sig till sådant som man kan göra med sådana maskiner. Men naturligtvis finns det möjligheter att styra genom nyrekrytering och även på annat sätt.

På min tid kan man inte säga att det var styrelsen som styrde, utan styrelsen tog ställning till de förslag som vi lade fram. I sådana sammanhang drivs forskarna av sina speciella ambitioner. Viktigt för en forskare är att han blir erkänd i forskarvärlden, att han får sin uppsats publicerad i *American Economic Review* eller i *Economic Journal*, att han kan bli docent och professor. Det leder lätt till att man inriktar sig på teoretiskt avancerade arbeten.

Samtidigt är det så att det är Arbetsgivareföreningen och Industriförbundet som står för huvuddelen av finansieringen och i längden är det svårt att tänka sig att de skall vara villiga att bidra med pengarna, om de inte har en känsla av att det man håller på med är någonting som har betydelse för deras medlemsföretag i den dagliga verksamheten.

Om man ser på vad vi sysslade med på min tid, var forskning rörande den privata konsumtionens utveckling det stora ämnet. Kring detta grupperade sig utredningar rörande TVs framtid och rörande bilismen. Vi gjorde vidare prognoser för utvecklingen av olika industribranscher. Det gjorde vi på uppdrag av 1959 års långtidsutredning.

Vi analyserade orsakerna till tjänstemannaexplosionen och till jordbrukets omvandling. Vi studerade skiftarbetet i verkstadsindustrin och analyserade effekterna på industrin av förgubbningen. Bostadspolitiken och bostadsefterfrågan var ett annat område som vi jobbade med. Vi studerade också bakgrunden till den offentliga sektorns expansion.

Det här var i stor utsträckning forskning som avkastade resultat som folk uppfattade som intressanta och relevanta för dem.

Vi lade också ned stor möda på att föra ut resultaten, att levandegöra för folk i näringslivet varför det vi sysslade med var intressant för dem. Otaliga är de konferenser och branschsammankomster och kurser där medarbetare från Institutet har hållit föredrag. Inte minst var jag själv en flitig föredragshållare. Jag minns att jag brukade använda ett uttryckssätt som svar på den uttalade eller outtalade kritiken att vi bara sysslade med teoretiska spekulationer vid Institutet. Jag brukade då säga så här: Herrarna skall ha klart för sig att teorier är något av det mest praktiska som finns. Teorier är nämligen utsagor om hur verkligheten hänger ihop och har man riktiga teorier så vet man alltså vad som händer om man handlar på det ena eller andra sättet. Det är ju det som herrarna behöver veta i ert ständiga och nervösa handlande.

Våra forskningsresultat fick också stor uppmärksamhet i pressen och vi medverkade i en hel del TV-program. Jag hade till exempel en minnesvärd övning i TV med Willy-Maria Lundberg och Lena Larsson. Den rörde den så kallade slit- och slängmentaliteten. Som forskare såg vi den som ett uttryck för förändrade relativpriser. Det hade alltså blivit oekonomiskt att reparera. Den tanken gillade naturligtvis inte Willy-Maria.

Jag tyckte då, och jag tycker fortfarande, att det är mycket viktigt att på det här sättet försöka föra ut forskningsresultaten till en vidare krets och inte minst till den krets som står för Institutets resurser. Jag tyckte också att det var kolossalt stimulerande. Det gav kontakter och uppslag som vi hade stor glädje av i vårt forskningsarbete. Det är klart att forskarna ibland skyggar för praktiska kontakter av det här slaget. De är rädda för att på något sätt bli prostituerade och sitter därför hellre i elfenbenstornet. Det tror jag inte är en politik som håller i längden.

Hur har ni det då idag med Institutet och dess verksamhet?

Jag vet inte så mycket om det och jag måste skam till sägandes erkänna att jag faktiskt inte läser särskilt mycket av de publikationer som Institutet skickar mig. Gunnar Eliasson har emellertid försett mig med en del statistik som jag inte kan undgå att tycka är en aning oroväckande. Där finns bland annat uppgifter om hur många av Institutets böcker som nått en upplaga över tusen exemplar. Studerar man då utvecklingen under decennierna kan man konstatera, trots att marknaden rimligtvis har vuxit en hel del, att statistiken inte ser så uppmuntrande ut. Under 1950-talet var det åtta böcker som kom ut i över tusen exemplar, under 1960-talet tio, 1970-talet sju och 1980-talet två.

Man kan också av diagrammen se att numera är ganska mycket av produktionen publicerad i olika utländska vetenskapliga tidskrifter samt att man har övergått till att i allt större omfattning publicera resultaten i form av böcker på engelska. Sidantalet växer också påtagligt.

Jag fann dessa siffror intressanta och tankeväckande.

Doddes ordförandeskap

Tidigare hade ordförandeskapet cirkulerat men med Dodde tenderade det att bli permanent. Han var ordförande i 25 år. Något som för honom var mycket viktigt när det gällde Institutet var att det skulle vara ett medel att dra till sig unga begåvningar. Genom Institutet skulle de få kontakt med näringslivets problem och träffa företagare. På så sätt skulle de insupa något av näringslivsmiljön och i sin fortsatta verksamhet vara personer som kunde beräknas ha förståelse för hur man på näringslivets sida ser på olika frågor. Detta var ju viktigt om de unga begåvningarna kom att spela ledande roller i samhället.

Ser man till vad som åstadkommits under min generation måste man säga att den här ambitionen lyckades man mycket bra med.

Från Institutet kommer en stor del av min generations professorer. Det gäller Dahmén, Bentzel, Ruist, Thorelli, Werin, Bengt Höglund, Jungenfelt, Folke Kristensson, Bengt Rundblad, Odd Gulbrandsen, Rolan Artle och Albert Danielsson.

Framstående befattningar i näringslivet eller i det offentliga har fallit följande personer till del. Axel Iveroth, Erik Höök, Jonas Nordenson, Tore Browaldh, även om han bara var på IUI en mycket kort tid, Lars Nabseth, Kurt Eklöf, Torsten Carlsson, Hans Söderlund, Bengt Lundell, Bengt Senneby och senare Lars Wohlin och Bengt Rydén. Åke Ortmark och Göran Albinson har blivit framstående publicister.

Personliga band

Till sist har mina år vid Institutet gett mig vänskapsband som kommit att betyda mycket för mig under hela mitt liv. Band som jag knöt med Erik Ruist, Erik Höök, Lars Nabseth och med Ragnar Bentzel, som jag samarbetat med in i dessa dagar. Sist men inte minst med Erik Dahmén som från 1945 och framåt har varit något av en röd tråd i mitt liv och i Institutets liv. Han har betytt mycket för mig och för många andra. En stark föreningslänk mellan oss har varit sporten. Det kan kanske te sig något överraskande för en del som uppfattat Erik Dahmén som en person som är mycket skeptisk till kroppsrörelse. Inte minst tror jag att det skulle tett sig överraskande för de kända militärer som rosiga från bastun satt och väntade på professorn från Stockholm vid en försvarskonferens uppe i Storlien. De kunde då genom fönstret se en lång och gänglig man försiktigt ta sig fram mellan snödrivorna i det gnistrande solskenet iklädd galoscher och paraply. De förstod då att det här var en alldeles riktig professor till vars ord man borde lyssna med stor vördnad.

Vårt sportliga samröre härrör sig från en varm sommardag 1948 då jag satt på Institutet och frågade Erik om han hade lust att följa med mig ut till landet över helgen. Det gjorde han och efter ganska stor tvekan accepterade han också tanken att följa med ut i vår segelbåt och att därvid ta av sig galoscherna och lägga bort paraplyet. Han blev så småningom fascinerad av denna verksamhet. Det gick så långt att han nere i Haverdal skaffade sig en egen liten eka. Tillsammans har vi sedan haft sommarseglingar i mer än 30 år.

Att vara ett salt

Det är en uppgift för Institutet att vara ett salt i tillvaron, att ställa de nya frågorna och ta upp de fantasieggande ämnena även om de är obekväma ur näringslivets synpunkt. Att ständigt söka sanningen. För sökandet en till helvetets port skall man knacka på.

Jag minns hur jag någon gång på 50-talet var föredragande i Industriförbundets styrelse. Man hade bett Institutet att lägga synpunkter på något remissvar, vars ämne och innehåll jag nu saligen glömt bort. Vi hade penetrerat frågeställningarna med allt vårt vetenskapliga skarpsinne och kommit till slutsatsen att de synpunkter som framförts i förbundets utkast till remissvar var nonsens och inte värda att ta på något större allvar. Dessa funderingar möttes givetvis med föga entusiasm av styrelseledamöterna, som hade tyckt att slutsatserna passade väl överens med deras egna åsikter. Jag höll naturligtvis på vår analys och försvarade mig så gott jag kunde. Efter ett tag såg jag hur vredens rodnad steg

upp för kinderna hos den vörnadsvärde Harald Nordenson. Han sträckte ut ett stort och långt finger mot mig och sade: Du, du är ju för fan socialist! Det var det värsta tillmäle han kunde hitta på.

Tjugofem år senare hade jag anledning att hälsa Handelsbankens styrelseledamöter och inte minst den pensionerade delen av dessa välkomna till den traditionella jullunchen. Nestor bland de pensionerade styrelseledamöterna var då Harald Nordenson och jag kunde inte neka mig nöjet att erinra honom om vår tidigare kontakt.

Jag hoppas att ni som nu är unga vid Institutet skall göra er förtjänta av angrepp av det slag som jag här talat om, men också att ni, tjugofem år senare, skall få tillfälle att hälsa välkommen till en lunch av den art som jag nyss beskrivit.

I.3 IUIs historia i siffror

av Jeannette Åkerman

Industriens Utredningsinstitut bildades av Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund 1939. Syftet var att bedriva långsiktig forskning om ekonomiska och sociala förhållanden av betydelse för den industriella utvecklingen i Sverige. Här ges en översiktlig bild av IUIs historia med hjälp av statistik som togs fram till 50-års jubileet.

Institutet fick ganska snabbt den storlek som det fortfarande har. Antalet forskare har, om man bortser ifrån de första åren, i genomsnitt varit drygt 16 effektiva årsverken (se figur 1). Som jämförelse kan nämnas att IUI är klart mindre än sin systerorganisation ETLA i Helsingfors som grundades 1946 med IUI som förebild. IUI har genom åren kunnat fungera effektivt och ändå bibehålla sin storlek främst genom att institutet aldrig varit organiserat i fasta avdelningar. Det har inneburit att forskningsområden aldrig har permanente-rats, utan projekt har avvecklats för att nya projekt skall kunna starta. I figur 6 ser man IUIs lönekostnader mätt i fasta priser i 1940 års lönenivå.

Finansiering

Grunden för IUIs finansiering är årliga bidrag från SAF och Industriförbundet. Förutom detta erhåller institutet externa bidrag i form av forskningsstipendier, projektanslag från statliga verk och myndigheter samt under det senaste året även från företag. Institutet får även intäkter från bokförsäljning. SAFs och SIs andel av finansieringen har alltid varit hög med ett snitt på ca 85% av total budgetomslutning under institutets 50-åriga historia. Organisationernas finansiering, mätt som procent av omslutningen, var som störst, över 90%, under andra hälften av 40-talet, mitten av 60-talet, 1974 samt 1986 och 1987, och den var lägst åren 1970, 1981, 1990 och kommer att vara ännu lägre 1991. I figur 2 visas SAFs och SIs andel av total finansiering. I figur 3 finns beskrivet anslagen från SAF och SI i fasta priser i 1939 års lönenivå.

Förlagsverksamhet

Industriens Utredningsinstitut har ett eget förlag. Inom ramen för detta publiceras böcker, forskningsrapporter och Working Papers. Vissa böcker publiceras i samarbete med andra förlag.

Ett möjligt "resultatmått" för en forskningsinstitution är antalet publicerade sidor i böcker och artiklar. Detta finner vi i figur 4. Som vi ser är trenden klart stigande, även om variationerna är stora mellan åren. Ett viktigt *kvalitetsmått* för en forskningsinstitution är antalet publicerade artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter. IUI-forskare började, med några enstaka undantag, att publicera sig i sådana tidskrifter först på 70-talet. Sedan dess har omfattningen ökat kraftigt (den prickade linjen i fig 4). Sedan mitten på 70-talet har en stor och växande andel av våra publikationer skrivits på engelska.

Bokförsäljning

Bokförsäljningen utgör en mycket liten del av IUIs intäkter. Sedan 1960 har den legat på cirka 4% av totala lönekostnaderna, förutom en nedgång under mitten av 70-talet. Före detta lågvattenmärke såldes IUI böcker huvudsakligen genom Almqvist och Wiksell. Från och med 1978 har böckerna i huvudsak sålts i egen regi. Andelen vetenskapliga böcker på engelska i IUIs produktion har ökat sedan 70-talet. Detta kan förklara nedgången i försäljningen under slutet av 80-talet. Över hela perioden följer bokförsäljningen (mätt som i fig 5) prydligt antal publicerade sidor på svenska.

Institutets största försäljningsframgångar är framförallt konkreta studier från vilka man kan lära sig något handgripligt och böcker som har blivit läroböcker. De högsta försäljningssiffrorna i institutets historia kan registreras för *Reklamens ekonomiska roll* (1964, 6 575 sålda ex), *Hur styrs storföretag?* (1984, 4 253 sålda ex) och *Industrin och förgubbningen* (1955, 3 668 ex). Den sistnämnda är en konferensrapport. I tabell 2 återfinns en förteckning över alla IUI-böcker som har sålts i mer än 200 exemplar, dvs så många som krävs för att täcka tryckkostnaderna.

Opinionspåverkan

Man kan konstatera att det inte finns något samband mellan IUI-böckernas påverkan på opinionsbildning, presstäckningen och försäljningen. De böcker som sedan 1960 haft störst påverkan på ekonomisk-politisk debatt mätt som i dagspress och i facktidskrifter publicerade spaltmeter är (se tabell 1): IUIs långtidsbedömningar (1976, 1979, 1985), *Industristödsstudien* (1981), studierna över *internationellt företagande* (1979, 1982), *Teknik och industristruktur* (1979), *Skatt på bolagskapital* (1983), studien om *valutaregleringars ränteffekter* (1988), *De svenska storföretagen* (1984) samt *Kunskap, information och tjänster* (1986). Mest publicitet fick industristödsstudien 1981, följd av ett

antal konsumtions- och efterfrågestudier på 60-talet samt långtidsbedömningen 1979 (se tabell 1). Som en kuriositet kan nämnas att ett debattinlägg av en IUIare om jordbrukspolitiken 1990, som inte grundades i någon IUI-studie, rönt mycket stor publicitet i såväl TV och radio som i dags- och veckopress.

Utbildning

IUI skall även tjäna som en läroanstalt. Genom att arbeta på IUI får forskarna direktkontakt med verkligheten. Ett stort antal avhandlingar har under årens lopp utförts på IUI, se tabell 3. Se även "Utbildning vid IUI", s 93.

**Tabell 1 IUI-publikationer som erhållit mest
uppmärksamhet i pressen sedan 1960**

Långtidsutredningar

Framtidsperspektiv för Sverige — 60-talets första hälft. 1962. Wallander.
Framtidsperspektiv för svensk industri 1965-80. 1966. Bentzel — Beckeman.
Långtidsutredningens industriprognos för 1970. 1968. Ekström.
Svensk industri under 70-talet, med utblick mot 80-talet. 1971. Nabseth m fl.
IUIs långtidsbedömning 1976. 1976.
Att välja rätt 80-tal. 1979. Eliasson m fl.
Industrin inför 80-talet. 1981. Carlsson m fl.
Economic Growth in a Nordic Perspective. 1984.
Att rätt värdera 90-talet — IUIs långtidsbedömning 1985. 1985. Eliasson m fl.

Efterfråge-/konsumtionsstudier

Den privata konsumtionen i Sverige 1931-65. 1957. Bentzel — Beckeman.
Den privata konsumtionen 1931-75. 1971. Dahlman — Klevmarken.
Resekonsumtionen 1950-75. 1967. Endredi.
Reklamens ekonomiska roll. 1964. Albinsson m fl.
Bilprognos 1972-85, försörjning, skrotning, bestånd. 1972. Lars Jacobsson.

Sektorsstudier

Lastbilstransporter i Sverige 1950-61. 1963. Kritz.
Godstransporternas utveckling i Sverige 1950-66 med utblick mot 1980
1968. Kritz.
Den offentliga sektorns expansion. En studie av de offentliga civila utgifternas
utveckling åren 1913-58. 1962. Höök.

Industristudier/utlandsinvesteringar

- Industrins energiförbrukning — analys och prognos fram till 1985. 1974.
Carlsson—Josefsson.
- Teknik och industristruktur - 70-talets ekonomiska krig i historisk
belyning. 1979. Carlsson m fl.
- Den svenska industrins investeringar i utlandet 1965-1970. 1973.
Swedenborg—Thiel.
- The Multinational Operations of Swedish Firms. 1979. Swedenborg.
- Industristödspolitik och dess inverkan på samhällsekonomin. 1981.
Carlsson m fl.
- Svensk industri i utlandet. 1982. Swedenborg.
- Den svenska industrins utlandsinvesteringar 1960-1986. 1988.
Swedenborg m fl.

Övrigt

- De svenska storföretagen — en studie av internationaliseringens konsekvenser
för den svenska ekonomin. 1985. Eliasson m fl.
- Arbete och löner — ekonomiska teorier och fakta kring skillnader mellan
kvinnor och män. 1985. Gustafsson—Lantz.
- Labor Mobility, Studies of Labor Turnover and Migration in the Swedish
Labor Market. 1984. Holmlund.

Tabell 2 Böcker sålda i mer än 200 ex under 1946-1989

(Antal via bokhandeln eller i egen regi i enstaka exemplar sålda böcker)

Kristensson, Folke, 1946, (Akad doktorsavhandling. Handelshögskolans första avhandling). Studier i svenska textila industriers struktur	342
Wallander, Jan, 1948, Flykten från skogsbygden	304
Dahmén, Erik, 1950, (Akad avhandling), Svensk industriell företagverksamhet, band 1+2	270
Dahmén, Svennilson m fl, 1950, Industriproblem 1950	440
Höök, Erik, 1952. Befolkningsutveckling och arbetskraftsförsörjning	1 005
Bentzel, Ragnar, 1952, (Akad avhandling) Inkomstfördelningen i Sverige	895
Höök, Erik, 1955, Tjänstemännen och den industriella omvandlingen	2 284
Uppsatser och referat från konferensen i Saltsjöbaden, 1955, Industrien och förgubningen	3 668
Elshult, Alv — Svennilson, Ingvar, 1955, Kemisk industri — karakteristiska drag, struktur och utvecklingstendenser	1 374
Höök, Erik, 1955, Nationaliseringen i England	631
Wallander, Jan — Rundblad, B — Samuelsson, K-O, 1956, Bilägaren och bilen	1 503
Gulbrandsen, Odd, 1957, Strukturuomvandlingen i jordbruket	514
Bentzel, Ragnar m fl, 1957, Den privata konsumtionen i Sverige 1931-65	1 404
Wallander, Jan, 1958, Studier i bilismens ekonomi	790
Gillberg, Jan, 1959, Den ekonomiska grundvalen för kommersiell television	1 032
Svennilson, Ingvar, 1959, Perspektiv på Västeuropas utveckling 1955-1975	463

Albinsson m fl, 1959, IUI:s konsumtionsprognos för år 1965 - en granskning och revidering	1 153
Ahrsjö m fl, 1960, Industriproblem 1960,	765
Ruist, Erik, 1960, Industrieföretagets produktionseffektivitet Några mätningmetoder	723
Lidén, Lars — Holmberg, Bengt A, 1960, Prisdifferentiering inom handeln. En studie av köpar- prestationer ur leverantörens synpunkt	728
Albinsson, Göran, 1961, Svensk verkstadsindustri. Struktur och utvecklingstendens (Därav har 2 300 ex köpts av Mekanförbundet.)	2 582
Nabseth, Lars, 1961, (Akad avhandling) Löneökningars verkningar inom industrin. En studie av anpassningsprocessen inom företaget	316
Wallander, Jan, 1962, Framtidsperspektiv för svensk industri — 60-talets första hälft	662
Sundström, Åke — Ekström, John, 1962, Dryckeskonsumtionen i Sverige	1 905
Wohlin, Lars, 1962, Sysselsättning, penningvärde och framåtskridande (Därav har 4 700 ex köpts av SAF och LO gemensamt.)	6 271
Höök, Erik, 1962, (Akad avhandling), Den offentliga sektorns expansion. En studie av de offentliga civila utgifternas utveckling 1913-58	398
Albinsson, Göran, 1962, Svensk populärpress 1931-61. Utvecklingstendenser, marknadsbeskrivning och efterfrågeanalys	613
Wallander, Jan, 1962, Verkstadsindustrins maskinkapital. En studie av dess sammansättning och av "maskiners åldrande och död"	1 233
Bentzel, R — Lindbeck, A — Ståhl, I, 1962, Bostadsbristen — En studie av prisbildningen på bostadsmarknaden	2 503
Kritz, Lars, 1963, Lastbilstransporter i Sverige 1950-61	767

Berglund, Tage, 1963, Offentliga utgifter 1913-58. En sammanfattning av den offentliga sektorns expansion	646
Albinsson, G. — Tengelin, S. — Wärneryd, K.-E., 1964, Reklamens ekonomiska roll	6 575
Rundblad, Bengt, 1964, (Akad avhandling), Arbetskraftens rörlighet. En studie av en lokal arbetsmarknad	677
Törnqvist, Gunnar, 1964, Lokaliseringsförändringar inom svensk industri 1952-60	829
Albinsson, Göran — Endredi, Gustav, 1966, Den privata konsumtionen 1950-70	1 206
Ruist, Erik, 1966, Utvecklingstendenser för svensk stålindustri	845
Gulbrandsen, Odd — Lindbeck, Assar, 1966, Jordbrukspolitikens mål och medel	2 743
Fitger, Peter, 1966, Petrokemiska utvecklingslinjer	765
Bentzel, Ragnar — Beckeman, Jan, 1966, Framtidsperspektiv för svensk industri 1965-1980	1 292
Löwenthal, Bengt-Göran, 1966, Industrins finansiering 1955-62	251
Endredi, Gustav, 1967, Resekonsumtionen 1950-75	982
Törnqvist, Gunnar, 1967, TV-ägandets utveckling i Sverige 1956-65	472
Ekström, John — Lundberg, Svante, 1967, Beklädnadskonsumtion. Ny analys och prognos för 1975	299
Olsson, Bertil, 1967, Studier i frånvaro från arbetet	848
Eliasson, Gunnar, 1967, (Akad avhandling) Kreditmarknaden och industrins investeringar	741
Kritz, Lars, 1968, Godstransporternas utveckling i Sverige 1950-66 med utblick mot 1980	1 174
Ekström, John, 1968, Långtidsutredningens industriprognos för 1970. En granskning och revidering (SOU-bilaga) (Därav 4 662 direktförsäljning från IUI, varav 4 500 köptes av SAF.)	4 872

Salaj, Branko, 1968, Bostadsproduktionens prisutveckling	2 789
Mutén, Leif, 1968, Bolagsbeskattning och kapitalkostnader	767
Eliasson, Gunnar, 1968, The Credit Market, Investment, Planning and Monetary Policy — an Econometric. Study of manufacturing Industries	517
Åberg, Yngve, 1969, Produktion och produktivitet i Sverige 1861-1965	559
Eriksson, Göran — Du Rietz, Gunnar, 1969, Bostadsefterfrågans bestämningsfaktorer	456
Gulbrandsen, Odd — Lindbeck, Assar, 1969, Jordbruksnäringens ekonomi	901
Gulbrandsen, Odd, 1969, Nordek och jordbruket — en utredning om innebörd och kon- sekvenser för jordbrukets del av en nordisk tullunion	491
Bentzel, Ragnar — Ekström, John — Nabseth, Lars, 1969, Varvsindustrins problem. Efterfrågan, konkurrens, framtidsutsikter. Med bedömning av den svenska varvsindustrins utvecklingsförutsättningar	970
Bergström, Villy, 1969, Den ekonomiska politiken i Sverige och dess verkningar	498
Ohlsson, Lennart, 1969, Utrikeshandeln och den ekonomiska tillväxten i Sverige 1871-1966	294
Lundberg, Lars, 1969, Kapitalbildningen i Sverige 1861-1965	281
Silenstam, Per, 1969, Arbetskraftsutbudets utveckling i Sverige 1870-1965	261
Wohlin, Lars, 1970, (Akad avhandling) Skogsindustrins strukturomvandling och expansionsmöjligheter	813
Nabseth, Lars, m fl, 1970, Svensk industri under 70-talet med utblick mot 80-talet	1 300
Dahlman, Carl Johan — Klevmarcken, Anders, 1971, Den privata konsumtionen 1931-1975	618
Rydén, Bengt, 1971, (Akad avhandling) Fusioner i svensk industri. En kartläggning och orsaksanalys av svenska industriföretags fusionsverksamhet 1946-50	1 085

Klevmarken, Anders, 1972, (akad avhandling)	
Statistical Methods for the Analysis of Earnings Data with Special Application to Salaries in Swedish Industry	876
Lindbeck, Assar under medverkan av Sören Blomqvist, 1972,	
Hyreskontroll och bostadsmarknad	1 030
Jacobsson, Lars, 1972,	
Bilprognos 1972-1985, försäljning, skrotning, bestånd	1 969
Rundfelt, Rolf, 1973, (Akad avhandling)	
Reklamens kostnader och bestämningsfaktorer	1 822

Almqvist & Wiksell börjar nu sälja dåligt

Swedenborg, Birgitta, 1973,	
Den svenska industrins investeringar i utlandet 1965-1970	405
Wohlin, Lars m fl, 1973,	
Svensk industri 1972-1977	320
Klevmarken, Anders m fl, 1974,	
Industritjänstemännens lönestruktur	212
Du Rietz, Anita, 1975,	
Industriforskningens utveckling och avkastning	335
IUI:s långtidsbedömning 1976	834
Kritz, Lars, 1976, (Akad avhandling)	
Transportpolitiken och lastbilarna. En studie av regleringar och deras effekter	515
Pousette, Tomas, 1976,	
Efterfrågan på telefontjänster och telefoner	210
Samuelsson, Hans-Fredrik, 1977, (Akad avhandling)	
Utländska direkta investeringar i Sverige	211

IUI satsar på egen försäljning, eller genom samarbete med olika förlag

Normann, Göran — Södersten, Jan, 1978,	
Skattepolitisk resursstyrning och inkomstutjämnning	410
Eliasson, Gunnar (ed), 1978,	

A Micro-to-Macro Model of the Swedish Economy Grufman, Anders, 1978,	432
Teknisk utveckling och produktivitet i energi- omvandlingssektorn	334
Carlsson, B — Eliasson, G — Nadiri I (eds), 1978, The Importance of Technology and the Permanence of Structure in Industrial Growth	453
Carlsson, Bo m fl, 1979, Teknik och industristruktur — 70-talets ekonomiska kris i historisk belysning (Därav har ca 700 ex sålts av IVA.)	1 895
Pousette, Tomas, 1979, Teletjänster — priser och investeringar	421
Eliasson, G — Carlsson, B — Ysander, B-C, 1979, Att välja 80-tal. IUI:s långtidsbedömning 1979	1 344
Carling, Alf — Björk, Olle — Kjellman, Sten, 1979, Internationella energimarknader	452
Axell, B — Gustafsson, S — Holmlund, B — Horwitz, E Ch, 1979, Utrikeshandel, inflation och arbetsmarknad. Special- studier för IUI:s långtidsbedömning 1979, 1979	355
Swedenborg, Birgitta, 1979, (Akad avhandling) The Multinational Operations of Swedish Firms	504
Dahmén, Erik — Eliasson, Gunnar (eds), 1980, Industriell utveckling i Sverige. Teori och utveckling under ett sekel	811
Eliasson, Gunnar, 1980, Elektronik, teknisk förändring och ekonomisk utveckling	304
Carlsson, Bo — Bergholm, Fredrik — Lindberg, Thomas, 1981, Industriöstödspolitik och dess inverkan på samhällsekonomin	775
Carlsson, B — Örtengren, J — Lantz, P — Pousette, T — Jagrén, L — Bergholm, F, 1981, Industrin inför 80-talet	1 054
Eliasson, G — Södersten, J (eds), 1981, Business Taxation, Finance and Firm Behavior	341
Studies in Labor Market Behavior: Sweden and the United States. Proceedings of a Symposium at IUI, 1981	268
Klevmarken, Anders, 1982,	

On the Complete Systems Approach to Demand Analysis	273
Swedenborg, Birgitta, 1982,	
Svensk industri i utlandet	405
Ysander, Bengt-Christer, 1982,	
Resursfördelning i offentlig budget	557
Klevmarken, Anders, 1983,	
Lönebildning och lönestruktur. En jämförelse mellan Sverige och USA	257
Eliasson, G — Sharefkin, M — Ysander, B-C, 1983,	
Policy Making in a Disorderly World Economy	355
Murray, Richard — Ysander, Bengt-Christer, 1983,	
Kontrollen av kommunerna. En översikt av svenska erfaren- heter under efterkrigstiden av statlig kommunstyning	559
Pousette, Tomas, 1983,	
Datakommunikation i företag	560
Eliasson, Gunnar, 1984,	
De utlandsetablerade företagen och den svenska ekonomin	236
Economic Growth in a Nordic Perspective (ETLA, IUI, I'I, D'R, IFF) 1984	468
Holmlund, Bertil, 1984,	
Labor Mobility. Studies of Labor Turnover and Migration in Swedish Labor Market	238
Eliasson, G — Fries, H — Jagrén, L — Oxelheim, L, 1984,	
Hur styrs storföretag? En studie av informationshantering och organisation	4 322
(Därav 2 931 ex sålda av Liber förlag.)	
Eliasson, G — Bergholm, F — Horwitz, E-Ch — Oxelheim, L, 1985,	
De svenska storföretagen — en studie av internationalise- ringens konsekvenser för den svenska ekonomin	494
Gustafsson, Siv — Lantz, Petra, 1985,	
Arbete och löner — Ekonomiska teorier och fakta kring skillnader mellan kvinnor och män	311
Eliasson, G — Björklund, A — Pousette, T — Deiaco, E — Lindberg, T — Axell, B — Genberg, H — Oxelheim, L — Schager, N H — Södersten, J, 1985,	
Att rätt värdera 90-talet — IUIs långtidsbedömning 1985	728
Eliasson, Gunnar, 1985,	
The Firm and Financial Markets in the Swedish Micro- Macro Model — Theory, Model and Verification	312

Bergman, L — Jansson, L — Nordström, T — Ysander, B-C, 1986, Two Models of an Open Economy	298
Day, Richard H — Eliasson, Gunnar (eds), 1986, The Dynamics of Market Economies (Därav 50 ex sålda av IUI, resten av North-Holland.)	906
Eliasson, Gunnar, 1987, Technological Competition and Trade in the Experimentally Organized Economy	235
Eliasson, G — Carlsson, B — Deiacco, E — Lindberg T — Pousette, T, 1986, Kunskap, information och tjänster. En studie av svenska industriföretag (Därav 274 ex sålda av Liber.)	735
Førsund, F — Hjalmarsson, L, 1987, Analyses of Industrial Structure — A Putty Clay Approach	204
Murray, Richard, 1987, Den offentliga sektorn — Produktivitet och effektivitet	203
Oxelheim, Lars, 1988, Finansiell integration — en studie av svenska marknaders internationella beroende	432
Örtengren, J — Lindberg, T — Jagrén, L — Eliasson, G — Bjuggren, P-O — Björklund, L, 1988, Expansion, avveckling och företagsvärdering i svensk industri	345
Swedenborg, B — Johansson-Grahn, G — Kinnwall, M, 1988, Den svenska industrins utlandsinvesteringar	269

Tabell 3 Personer som utfört sitt avhandlingsarbete på IUI
(I nationalekonomi, där inget annat anges.)

1944-1955

Roland Artle
Ragnar Bentzel
Erik Dahmén
Jan Wallander
Folke Kristenson (företagsekonomi)

1955-1966

Göran Albinsson-Bruhner (lic)
John Ekström (lic)
Lars Nabseth
Odd Gulbrandsen
Erik Höök
Lars Kritz (lic, kulturgeografi)
Bengt Rundblad (sociologi)

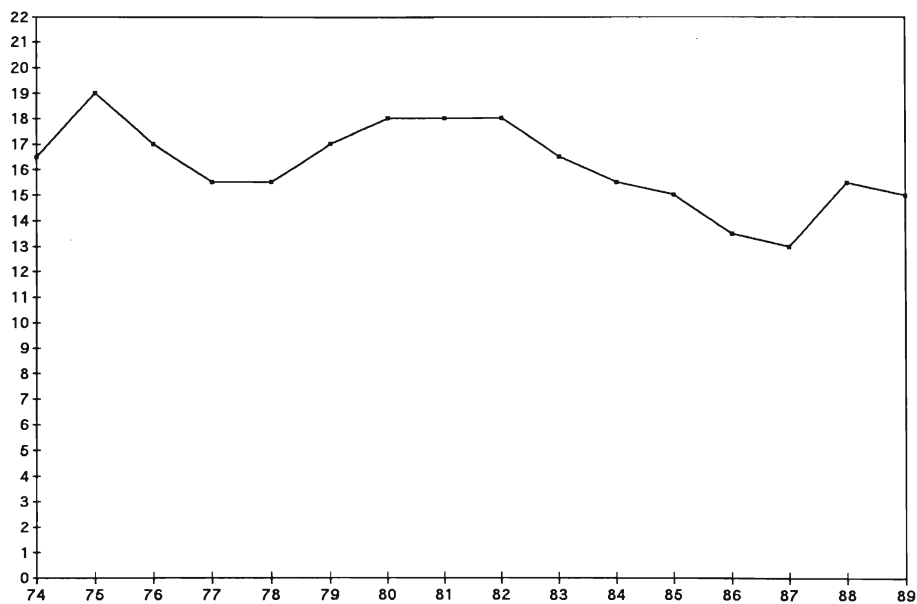
1966-1977

K-G Jungenfelt
Bengt Höglund (skrevs vid Lunds universitet)
Gunnar Eliasson
Lars Kritz (dr, kulturgeografi)
Lennart Ohlsson (lic)
Villy Bergström (lic, skrevs vid Uppsala universitet)
Lars Lundberg (lic, skrevs vid Umeå universitet)
John Skår
Lars Wohlin
Bengt Rydén
Anders Klevmarken (statistik)
Göran Eriksson
Rolf Rundfelt (företagsekonomi)
Ulf Jakobsson och Göran Normann (skrevs delvis vid Lunds universitet)
Lennart Ohlsson
Lars Lundberg (skrevs vid Umeå universitet)
Siv Gustafsson
Johan Facht (lic)

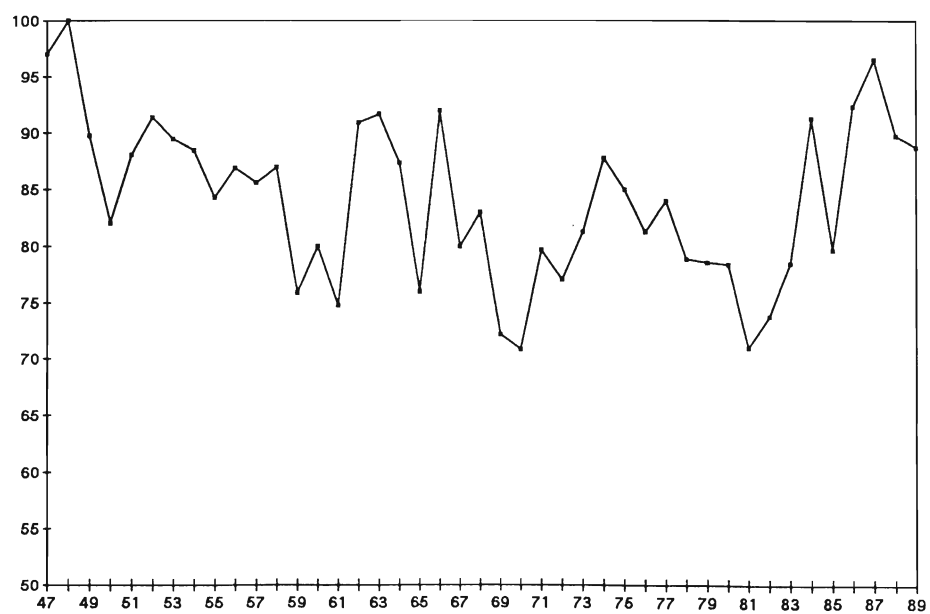
1977-1989

Hans-Fredrik Samuelsson (företagsekonomi)
Birgitta Swedenborg (framlagd vid UCLA, Los Angeles)
Gunnar Du Rietz
Tomas Pousette (lic)
Joyce Dargay
Richard Murray
Ken Hanson (framlagd vid USC, Los Angeles)
Jonas Agell (skrevs vid Uppsala universitet)
Eva Christina Horwitz (lic)
Nils Henrik Schager

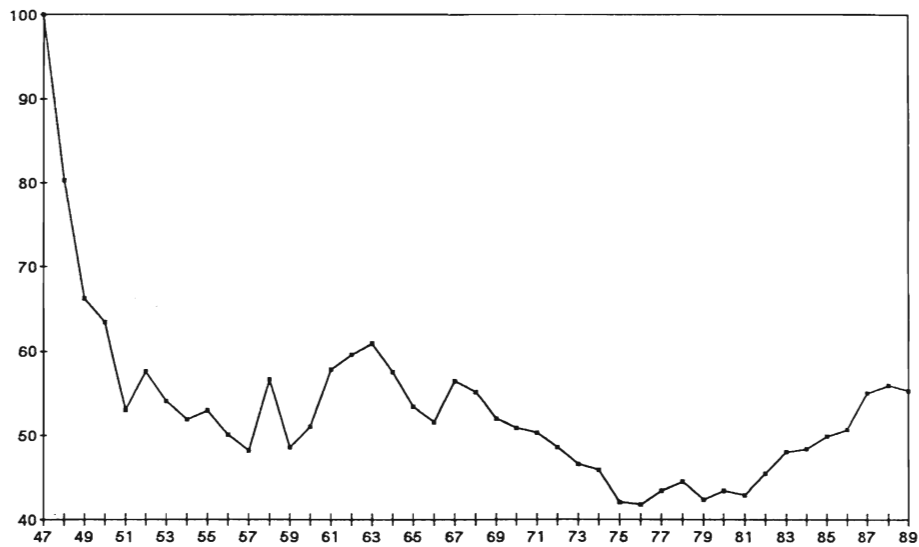
Figur 1 Antalet forskare via IUIs budget 1974-89, effektiva årsverken

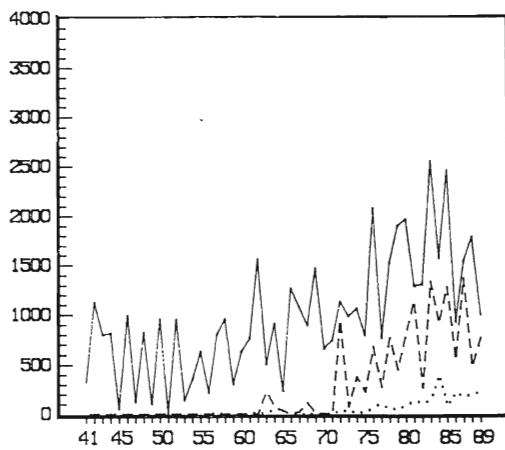
Figur 2 Anslag från SAF och SI som procentuell andel av total omslutning

Figur 3 Anslag till IUI från SAF och SI i fasta priser i 1939 års lönenivå

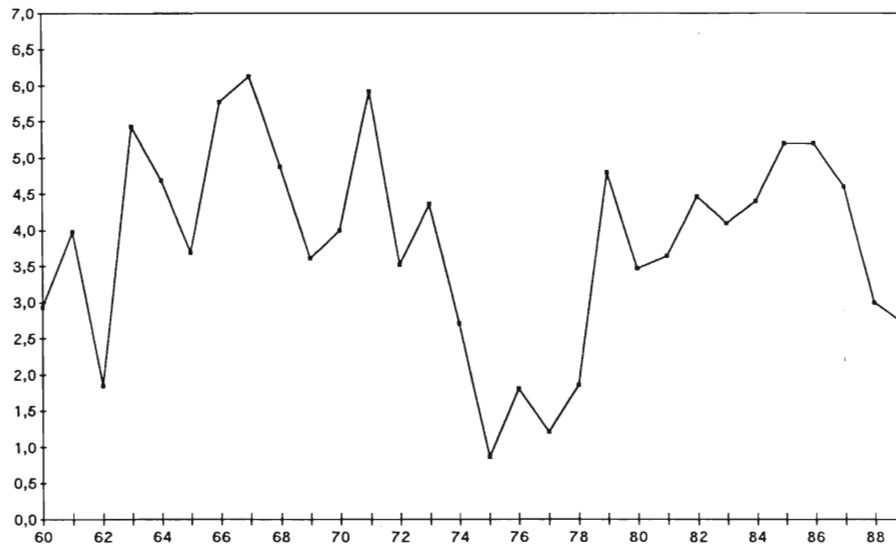

Figur 4 IUIs utgivning mätt i antal sidor, 1941-89

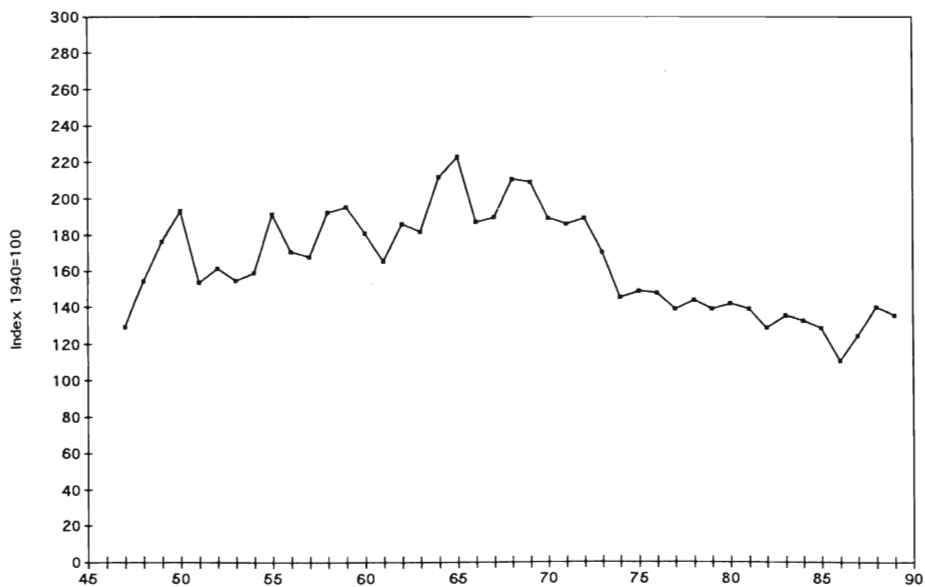

Anm: Heldragen linje är totala antalet sidor, streckad linje är antalet sidor publicerade på engelska och prickad linje är antalet sidor publicerade i internationella vetenskapliga tidskrifter.

Figur 5 IUIs intäkter från bokförsäljning i procent av löner

Figur 6 Löner, inkl sociala kostnader, för IUIs personal 1947-89, i fasta priser i 1940 års lönenivå, index 1940=100

Del II
Publicerade
böcker

Som Edström ville — hur IUI blev till

av *Rolf G H Henriksson*

IUI celebrerade 1989 sitt 50-årsjubileum. Med anledning av detta har institutet låtit Rolf G H Henriksson vid Stockholms universitet sammanställa en historik över institutets tillkomst och de första åren av dess verksamhet.

Framställningen börjar 1934 då ASEA-chefen Sigfrid Edström efter ett samtal med statsministern, Per Albin Hansson, tog det första steget mot institutets tillblivelse. I den s k Direktörsklubben (TBF, uttytt The Big Five: Alfa Laval, ASEA, Electrolux, L M Ericsson och SKF) tog han upp frågan om hur industrin skulle kunna göra sig bättre hörd i samhällsdebatten och utöva ett större inflytande på den ekonomiska politiken. Resultatet blev så småningom att IUI inrättades den 1 februari 1939. Trots många förvecklingar och det motstånd han mötte fick Edström i stort sett som han ville och kan därmed sägas ha stått fadder för IUI.

Framställningen i boken följer utvecklingen fram till medio 1943 då Edström avgick ur styrelsen. Boken visar att institutet redan 1943 fått den roll i den akademiska världen som sedan med åren kommit att bli allt mer markerad, nämligen innovatörens; institutet ställde redan då annorlunda frågor och tog upp problem som ej studerades vid de akademiska lärosätena samt utnyttjade den unika källa till fakta och erfarenheter som ett nära förhållande till verkligheten, industrin, innebar.

(262 sidor, publicerad december 1990)

The Knowledge Based Information Economy

av *Gunnar Eliasson, Stefan Fölster, Tomas Pousette, Thomas Lindberg*
och *Erol Taymaz*

I ”The Knowledge Based Information Economy” visas att de flesta aktiviteter i industrin utgörs av olika former av informationshantering, som i växande utsträckning äger rum i särskilda företag och därför statistiskt hamnar under sektorn privata tjänster. Den växande insatsen av tjänsteproduktion kommer till uttryck i ökad kvalitet hos varor. Gränserna mellan privat tjänsteproduktion och industri suddas ut. En omräkning av nationalräkenskaperna har genomförts, varvid industrin definieras utifrån slutliga leveransvärden för tillverkade

varor, inklusive kompletterande tjänster i Sverige. Denna omräkning gör industrin ungefär dubbelt så stor. Dess produktionsvärde, mätt som andel av BNP, har dessutom inte minskat sedan 1950. Läggts förädlingsvärdet i svenska utländska dotterbolag till, har andelen ökat.

Det framgår också att kvalitet har fått en ökande betydelse i såväl produkter som komponenter och andra insatsvaror, särskilt kapital och arbetskraft ("kompetens"). Den nationella statistiken har därför med tiden kommit att säga allt mindre om det som blivit allt viktigare i den svenska ekonomin.

Andelen "mjuka" investeringar ökar alltså i rask takt och utgör mer än hälften av de totala investeringarna i industrin. Mjuka investeringar omfattar utbildning, forskning och utveckling samt marknadsföring. Det innebär att svensk industris konkurrenskraft har förskjutits mot den icke tillverkande delen av företaget.

(182 sidor, publicerad oktober 1990)

Tid och Råd - om Hushållens ekonomi

av *Anders Klevmarken* m fl

"Tid och Råd" sammanfattar den forskning som har bedrivits inom projektet "Hushållens ekonomiska levnadsförhållanden", det så kallade HUS-projektet. Det startade 1980 som ett samarbete mellan Industriens Utredningsinstitut och Göteborgs universitet.¹ Hus-projektets syfte har varit att studera hushållens beteende på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden, varumarknaden och kapitalmarknaden samt under fritiden. Data har insamlats vid tre tillfällen; 1984, 1986 och 1988.

Författarna har använt HUS-data på många olika sätt. Mångfalden kan bäst beskrivas med bokens kapiteltitlar:

- Hur många barn? En studie av fertilitet i Sverige.
- Daghemsavgifter och kvinnors förvärvsarbete.
- Att mäta och estimeras utbudet av arbetskraft.
- Pensions- och sysselsättningsmönster bland äldre.
- Lönestrukturer och rörlighet på den svenska arbetsmarknaden.
- Löneskillnader mellan kvinnor och män - En fråga om diskriminering?

¹ Se Eliasson, G - Klevmarken, A, "Household Market and Non-Market Activities. Research Program and Proposal", IUI Research Report No. 12, 1981.

- Inkomstskatter och jämställdhet. En jämförelse mellan Sverige och Västtyskland.
- Arbete och fritid: Svenska hushålls tidsanvändning 1984.
- Aspekter på bostadsefterfrågan. Förmögenhetsplacering och flyttkostnader.
- Förmögenhetsfördelningen i Sverige 1984-86.

Bland bokens resultaten kan nämnas: Svenska män arbetar ovanligt lite och kvinnor mindre än man tror, marginalskattesänkning och begränsad avdragsrätt får folk att bo sämre, utbildning lönar sig sämre för kvinnor.

(277 sidor, publicerad oktober 1990)

Growth and Integration in a Nordic Perspective

IUI publicerar tillsammans med motsvarande forskningsinstitut i Danmark (IFF), Finland (ETLA) och Norge (NOI) sedan 1984 långtidsbedömningar av de nordiska ekonomierna. 1990 års publikation är den tredje och innehåller prognoser över den ekonomiska utvecklingen i Norden fram till 1993. Boken är den enda publikationen på marknaden som ger en samfällad långtidsbedömning av de nordiska ekonomierna. I studien konstateras att:

- 1) Frågan om EG-medlemskap kommer att avgöra utbyggnaden av den industriella basen i de nordiska länderna.
- 2) De nordiska länderna kommer fram till 1993 att kännetecknas av:
 - en tillväxt i BNP som även fortsättningsvis håller en lägre takt än motsvarande OECD-genomsnitt.
 - att Sverige till följd av sent insatta åtstrammingsåtgärder fortsättningsvis kommer att ha en inflation som kraftigt överstiger OECD-genomsnittet.
 - att den finansiella integrationen kommer att tvinga fram en fiskal harmonisering i de nordiska länderna.
- 3) De nordiska finansmarknaderna är nu så internationellt integrerade att något utrymme inte längre existerar för blandekonomier av svensk modell.

(255 sidor, publicerad januari 1990) Publicerad gemensamt av IUI, ETLA, Helsingfors, NØI, Bergen och IFF, Köpenhamn.

Svenska industriföretag inför EG 1992

av *Pontus Braunerhjelm*

I "Svenska industriföretag inför EG 1992" studeras hur den rådande osäkerheten inför EG 1992 påverkat företagens investeringsplaner samt hur Sveriges inhemska försörjningsförmåga vid en avspärrningssituation kommer att påverkas om planerna verkställs. Studien som boken bygger på har initierats av ÖCB (Överstyrelsen för civil beredskap) och baseras på en enkät till ett stort antal företag samt intervjuer med 40 stora industriföretag.

I boken visas att ledande befattningshavare i svensk industri hösten 1989 väntade sig en betydligt kraftigare expansion av EGs inre marknad än vad tidigare studier visat. Detta innebär för tillverkningsindustrin att planer på nyinvesteringar till stor del var lokaliserade utanför Sverige. Storföretagens svenska investeringsandel uppgavs komma att minska av flera skäl som inte primärt har med EG att göra. Omfattningen av denna investeringsflykt angavs dock bli större på grund av osäkerheten om Sveriges associering till EG. Innebörden av företagens planer är att medlemskap i EG leder till en lägre produktionsspecialisering i Sverige och därmed en bättre svensk försörjningsberedskap än icke-medlemskap.

(172 sidor, publicerad februari 1990)

Klassiska experiment inom arbetsmarknadspolitiken

av *Anders Björklund*

Professor Anders Björklund redovisar i denna skrift en översikt av kunskapsläget avseende arbetsmarknadspolitiken effekter. Han konstaterar att vi för närvarande vet mycket litet om vilka effekter arbetsmarknadspolitiken har. Den viktigaste källan till kunskap om arbetsmarknadspolitiken är amerikanska studier, ett land där man har en låg ambitionsnivå för denna typ av politik. Resultaten från redovisade studier är också att effekterna ofta varit rakt motsatta de förväntade och att klarhet förmodligen inte kan nås om man inte i betydande utsträckning övergår till okonventionella, ofta experimentella utvärderingsmetoder. Skriften avslutas med konkreta förslag för den framtida arbetsmarknadsforskningen.

(84 sidor, publicerad juli 1989)

MOSES Code

av *James Albrecht, Fredrik Bergholm, Gunnar Eliasson, Kenneth Hanson, Cristina Hartler, Mats Heiman, Thomas Lindberg, Gösta Olavi*

Denna skrift dokumenterar någorlunda fullständigt den svenska mikro-till-makromodellens kod samt program. Ett antal tekniska beräkningsproblem, som ej dokumenterats på annan plats, behandlas. Tillsammans med MOSES handbok är denna dokumentation tillräcklig för att sätta sig in i modellen samt köra den på dator.

(354 sidor, publicerad april 1989)

MOSES Handbook

av *Fredrik Bergholm*

Boken syftar till att göra den svenska mikro-till-makromodellen mer tillgänglig. Den innehåller dels en detaljerad beskrivning av hur man från verkliga mikro-till-makrodata skapar en initialdatabas ett år för företag, hushåll m m i modellekonomin, dels anvisningar om hur modellen körs på stordator samt hur olika typer av experiment kan läggas upp.

(213 sidor, publicerad januari 1989)

The Political Economy of the Welfare State

av *James Buchanan*

Professor James Buchanan, George Mason University, erhöll priset i ekonomi till Alfred Nobels minne 1986. Han gav den traditionella föreläsningen på IUI den 28 augusti 1987.

I sin föreläsning ger professor Buchanan en tankeväckande analys av statens växande betydelse i moderna demokratier. Han skiljer mellan vad han kallar "välfärdsstaten" och "rundgångsstaten". Skillnaden är att inkomstöverföringar i den förra följer en accepterad välfärdsnorm medan de i den senare enbart bestäms av konkurrerande väljargrupperns skiftande politiska makt.

Professor Buchanan menar att det är möjligt, åtminstone teoretiskt, att legitimera välfärdsstaten i en kontraktsrättslig modell. Det går däremot inte att legitimera rundgångsstaten med acceptabla etiska normer. I praktiken kommer emellertid välfärdsstaten alltid att överutvecklas och övergå till en rundgångsstat. Denna "överutveckling" utgör en välfärdskostnad utöver de mer välkända ekonomiska kostnaderna för bidrag och skatter. Enligt professor Buchanan krävs konstitutionella reformer för att hålla tillbaka rundgångsstatens tillväxt.

(31 sidor, publicerad maj 1988)

Den svenska industrins utlandsinvesteringar 1960-1986

av *Birgitta Swedenborg, Göran Johansson-Grahn och Mats Kinnwall*

Boken handlar om svensk industris internationaliseringsprocess och är en uppföljning av tidigare IUI-böcker som studerat industrins utlandsinvesteringar och sambandet mellan företagets tillväxt i Sverige och i utlandet. Tidigare kartläggningar har omfattat perioden 1960-78. Denna studie beskriver utvecklingen t o m 1986.

Studien innehåller ett rikt tabellmaterial som redovisar omfattningen och inriktningen av industrins utlandsverksamhet: antal försäljande och producerande dotterbolag, sysselsättning, produktion, export etc, fördelade på branscher och regioner samt jämförelser mellan industrin i Sverige och i utlandet vad avser bl a tillväxt, lönsamhet samt satsningar på FoU.

(208 sidor, publicerad december 1988)

Expansion, avveckling och företagsvärdering

i svensk industri

— en studie av ägarformens och finansmarknadernas betydelse för strukturomvandlingen

av *Johan Örtengren, Thomas Lindberg, Lars Jagrén, Gunnar Eliasson, Per-Olof Bjuggren och Lotta Björklund*

Denna skrift studerar hur ägarnas organisatoriska kompetens kommer till uttryck i strukturomvandlingen, företagssamgåenden, företagsövertaganden

och företagsupplösning. I boken återfinns en översikt av såväl teorin på området som empiriska studier. En teori presenteras om den experimentellt organiserade marknadsekonomin i vilken konkurrensförutsättningarna grundas på unikt företagskunnande. Hur effektiv är aktiemarknaden i en sådan ekonomi som värderingsinstrument och resursfördelare? Är aktiemarknadens "marodörer" en effektivitetsfaktor eller bara förmögenhetsomfördelare? Har företagsform och ägare spelat någon roll för skogsindustriföretagens lönsamhet? Och hur har företagen värderats av marknadens experter? Vad händer när staten går in som ägare? Detta är några av de frågor som behandlas i boken. (455 sidor, publicerad januari 1988)

Finansiell integration

— en studie av svenska marknadens internationella beroende
av *Lars Oxelheim*

Lars Oxelheim beskriver i denna studie hur den svenska finansmarknaden styrs av händelserna på världsmarknaden. Han visar hur svenska räntor är kopplade till utländska och med vilken eftersläpning utländska ränteförändringar fortplantar sig till svenska räntor. Undersökningen redovisar också graden av effektivitet i olika segment av den svenska kapitalmarknaden och förekomsten av incitament för internationellt räntearbitrage. Oxelheim visar att möjligheterna att föra en självständig penningpolitik i Sverige successivt minskat och att de var praktiskt taget obefintliga redan i mitten av 1980-talet. Valutaregleringen var därmed verkningslös, men kostade genom sin blotta existens ett extra påslag på den svenska räntan i form av en relativ premie för politisk risk som Oxelheim uppskattade till ca 2 procentenheter år 1988.

Boken utgör ett viktigt dokument av praktiskt värde för beslutsfattare inom företag, banker och i politiken. Genom att visa på ett nytt sätt att mäta finansiell integration är boken också av stort akademiskt intresse.

(387 sidor, publicerad april 1988)

The Knowledge Base of an Industrial Economy

av *Gunnar Eliasson*

Denna skrift ger en ekonomisk-historisk översikt över den moderna, på kunskapskapital grundade industriella ekonomins framväxt. Vad betyder utbildning och investeringar i kunnande för industriell utveckling? På vilket sätt kommer olika sätt att organisera företag och ekonomin att underlätta eller omöjliggöra ett effektivt utnyttjande av det mänskliga kunskapskapitalet? Vad betyder utbildning för människors framgång och misslyckande på arbetsmarknaden?

Skriften, som sammanfattar forskningsresultat från IUI för OECDs Directorate for Social Affairs, Manpower and Education, behandlar tillväxt- och sysselsättningsproblemet i ett sammanhang och med utgångspunkt från kunskapskapitalets betydelse.

(100 sidor, publicerad december 1987)

Factor Demand in Swedish Manufacturing: Econometric Analyses

av *Joyce Dargay*

Svensk industri har under de senaste decennierna genomgått en snabb strukturomvandling. Samtidigt har produktivitetens utvecklingen, trots förbättrade världskonjunkturer under senare år, förblivit otillfredsställande. Industribranschernas långsiktiga konkurrensförmåga bestäms av deras möjligheter att möta hårdnande omvärldskonkurrens och stigande relativkostnader för arbetskraft och energi genom mekanisering, rationalisering och teknisk förnyelse. Joyce Dargays ekonometriska studie utgör ett försök att, för olika svenska industribranscher, mäta såväl graden av anpassningsförmåga eller teknologisk flexibilitet, som produktivitetens utvecklingens takt under efterkrigstiden. Resultatet av studien är inte bara av stort intresse för tolkningen av svensk industriell efterkrigsutveckling utan utgör samtidigt en självklar utgångspunkt för fortsatta empiriska studier av industriell resursallokering och strukturomvandling.

(138 sidor, publicerad augusti 1988)

Del III
Pågående
projekt

Projektkatalog

	Sida
Företaget i den dynamiska marknadsekonomin (teori)	69
1 Produktiviteten i stora företag	69
2 Den svenska mikro-till-makro modellen	70
Teknologi, produktivitet och resurser	71
1 Innovationer, organisation och industripolitik	71
2 Informationsanvändning, kommunikation och samhällsekonomi - studier i telekommunikation	71
3 Utbildning, industriell kompetens och teknisk utveckling	72
4 Verktygsmaskinindustrin i Sverige och USA	73
5 Internationella produktivitetjämförelser	73
6 Den svenska elmarknaden — prisbildning, konkurrens och offentlig reglering	73
Politik, regleringar och offentliga monopol	73
1 Marknadsekonominns gränsvillkor	74
2 Institutioner och strukturell utveckling	76
3 Studier i offentlig tjänsteproduktion	76
Företaget och internationell handel	77
1 Svensk ekonomi i ett nytt Europa	77
Marknaden för ägande och kontroll (finansiell ekonomi)	80
1 Kapitalmätningar	80
2 Ägarkapitalets och ägarkompetensens betydelse för industriell utveckling	81
3 Hushållens resursanvändning (HUS)	82
Arbetsmarknad, kompetens och arbetsersättning	82
1 Arbetsmarknadens dynamik: individer, institutioner	82
2 Löneutvecklingen på företagsnivå	83

Företaget i den dynamiska marknadsekonomin

Institutets forskning har under de senaste åren systematiskt orienterats mot företaget och dess centrala roll för konkurrensmarknadernas dynamik, för utbudet av varor och tjänster samt för den ekonomiska tillväxten. Forskningsprogrammet "Företaget i den dynamiska marknadsekonomin" ägnas formuleringen av teorier och metoder gemensamma för övriga forskningsområden. Vi kallar ämnesområdet för industriell ekonomi.¹ Det definierar samtidigt IUIs prioriterade forskningsområde.

1 Produktiviteten i stora företag

Detta projekt summerar resultaten från en rad IUI-studier över industriföretagens interna organisation och styrsystem, samt inte minst de interna redovisnings- och mätsystemens relevans och pålitlighet. En omfattande intervjuserie med syfte att få ett grepp om hur ny informationsteknik kommer till användning i företagets egna informationssystem har genomförts. Kartläggningen innefattar även en studie av företagets syn på "sig självt" och sin plats i marknadsekonomin. Denna syn stäms av mot teorin om företaget och marknaden i nationalekonomisk och företagsekonomisk forskning. Parallellt med analysen har utvecklingen av en informationsprodukt kartlagts under de senaste fem åren.

Projektansvarig: Gunnar Eliasson.

¹⁾ En mer systematisk presentation av forskningsområdet industriell ekonomi kommer att återfinnas i konferensvolymen från 50-årsjubileet. Se även: Eliasson, G, *The Economics of Coordination, Innovation, Selection and Learning - a theoretical framework for research in industrial economics*, IUI Working Paper No. 235.

2 Den svenska mikro-till-makro modellen

Den svenska mikro-till-makromodellen har under många år utvecklats vid institutet och utnyttjats i ett flertal studier, bl a om industrisubventionernas, teknikspridningens, utlandsinvesteringarnas samt nyetableringarnas makroekonomiska effekter.¹ Den har dokumenterats i ett flertal sammanhang.² Kring modellen har ett omfattande databasarbete utförts. Framför allt har en systematisk mikro (företag) till makro (nationalräkenskapsnivå) databas färdigställts. Även databasen har kommit till användning i ett stort antal IUI-studier. För närvarande utnyttjas modellen som analys och kvantifieringsinstrument i projekten "Informationsanvändning, kommunikation och samhällsekonomi" (s 71) samt "Utbildning, industriell kompetens och teknisk utveckling" (s 72). Dokumentation av databasen samt av den nyligen utförda konverteringen av modellen till PC återstår och beräknas bli publicerad under 1991.

Projektansvariga: Gunnar Eliasson, Erol Taymaz, James W Albrecht, Georgetown University m fl.

¹ Se i tur och ordning: Carlsson, B - Bergholm, F - Lindberg, T, *Industristödspolitik och dess inverkan på samhällsekonomin*, IUI, Stockholm 1981. Eliasson, G, 1980, *Elektronik, Teknikförändring och Ekonomisk Utveckling*, ur *Datateknik, Ekonomisk tillväxt och Sysselsättning (DEK)*, också publicerad som IUI Småttryck nr 110. Gunnar Eliasson m fl, 1985, *De svenska storföretagen, en studie av internationaliseringens konsekvenser för den svenska ekonomin*, IUI Stockholm 1985. Eliasson, G, 1991, *Deregulation, Innovative Entry and Structural Diversity as a Source of Stable and Rapid Economic Growth*, *Journal of Evolutionary Economics*, 1, även publicerad som IUI Booklet No. 276.

² Följande skrifter ger tillsammans en någorlunda fullständig beskrivning av modellen, som även kallas MOSES; Model Of the Swedish Economic System: Eliasson, G, *Competition and Market Processes in a Simulation Model of the Swedish Economy*, *American Economic Review*, Vol. 67, No. 9, 1977. Eliasson m fl, *A Micro-Macro Model of the Swedish Economy*, IUI Stockholm 1978. Eliasson, G, *The Firm and Financial Markets in the Swedish Micro-to-Macro Model*, IUI, Stockholm 1985. Bergholm, F, *MOSES Handbook*, IUI, Stockholm 1989. Albrecht, J, Bergholm, F, m fl, *MOSES Code*, IUI, Stockholm 1989.

Teknologi, produktivitet och resurser

Detta är IUIs traditionella forskningsområde: teknik, industristruktur och ekonomisk tillväxt.

1 Innovationer, organisation och industripolitik

I projektet studeras effektiviteten av olika offentliga åtgärder som syftar till att stimulera FoU inom industrin. Det grundläggande resultatet är att de subventionsformer som är vanligast antagligen inte är samhällsekonomiskt försvarbara. Däremot verkar direktinvesteringar i små, forskningsintensiva företag ge en förhållandevis stor stimulans.

Projektansvarig: Stefan Fölster.

2 Informationsanvändning, kommunikation och samhällsekonomi — studier i telekommunikation

Detta projekt utgör en direkt fortsättning på institutets tidigare studier av teletjänsternas samhällsekonomiska betydelse.

Projektet omfattar fem delprojekt:

- 1 Det första delprojektet avser en kartläggning av abonnenternas utnyttjande av telefontjänster med hjälp av data som insamlats via AXE-växlar.
- 2 Den andra delen analyserar samhällsekonomisk prissättning på teletjänster.
- 3 Den tredje delen är av mer nationalekonomisk grundforskningskaraktär och behandlar frågan om hur man kan förklara uppkomst och existens av olika marknadsformer med hjälp av skillnader i informationsstruktur och tillgänglighet av information.
- 4 Den fjärde studien har i och med boken *The Knowledge Based Information Economy* avslutats. Den behandlar statistiska mätningar av omfattningen av informationshanteringen i ekonomin.
- 5 Det femte delprojektet är tekniskt och behandlar effekter av kommunikationstekniska förändringar på den övriga ekonomin.

Projektansvarig: Bo Axell

Medarbetare: Kent-Rune Sjöholm, Harald Lang, Mats Persson, Institutet för Internationell Ekonomi, m fl.

3 Utbildning, industriell kompetens och teknisk utveckling

Detta projekt ingår som en del av ett större tvärvetenskapligt projekt, vilket genomförs tillsammans med Forskningspolitiska Institutet i Lund och Institutionen för Industriell organisation vid Chalmers tekniska högskola. Projektet studerar Sveriges teknologiska system.

Projektet i sin helhet gäller tillverkningsautomationen i svensk industri varvid en grupp forskare (FPI, Lund) studerar införandet av automationsutrustning i svenska företag och en annan grupp (Chalmers, Göteborg) leverantörerna av automationsutrustning. IUI koncentrerar sin uppmärksamhet till mottagarkompetensen i företagen. Projektets totala problem gäller inte bara införandet av automationsutrustning i produktionen, utan även kompetensen att välja affärsinriktning. Skall man satsa på tillverkning eller skall affärsinriktningen, och därmed resurserna, fokuseras på annat, t ex marknadsföring? IUI har därför tagit på sig uppgiften att studera hela detta kompetensproblem i företagen, samt hur kompetensen byggts upp på alla nivåer.

IUIs del i projektet är med andra ord mycket brett upplagd. Så skilda studieobjekt ingår som å ena sidan en detaljerad analys av kompetens och upplärningskurvor vid installation av en robotlinje i ett företag samt å andra sidan kompetensen hos de högsta ledningsgrupperna i företagen att välja företagets teknologiska inriktning.

I det sistnämnda delprojektet studeras hur ledningsgruppers kompetens att hantera imperfekt information påverkas av gruppens individsammansättning och tillgång till "externa informationsnätverk". En för projektet speciell fråga är hur individernas bakgrund (utbildning, erfarenhet) påverkar tillverkningsorganisationen. Särskilt intressant är förmågan att ta till sig ny tillverkningssteknik. Vidare studeras hur graden av isolering hos ledningsgruppen påverkar deras förmåga att lösa problem i krissituationer.

Projektansvarig: Bo Carlsson, Case Western Reserve University, Cleveland, Ohio.

Medarbetare: Gunnar Eliasson, Eva Meyerson, Jeannette Åkerman, Enrico Deiacco, IVA, m fl.

4 Verktygsmaskinindustrin i USA

Verkstadsindustrins omvandling från massproduktion till flexibel tillverkning studeras inom detta projekt. Speciell uppmärksamhet ägnas verktygsmaskinernas roll i den industriella utvecklingen i ett internationellt och historiskt perspektiv.

Projektansvarig: Bo Carlsson, Case Western Reserve University, Cleveland, Ohio, USA.

5 Internationella produktivitetjämförelser

I detta projekt studeras produktivitetsskillnader mellan länder. Empiriska data avseende olika industrier i de nordiska länderna kommer att studeras i en första omgång. Man kan förvänta sig att skillnader i teknologival och produktivitet mellan länder betingas bland annat av skillnader i efterfrågan, relativa priser och offentliga regleringar.

Projektansvariga: Finn R Førsund, Oslo universitet, och Lennart Hjalmarsson, Göteborgs universitet.

6 Den svenska elmarknaden — prisbildning, konkurrens och offentlig reglering

Prisbildning och konkurrensförhållanden på den svenska marknaden för högspänd el studeras med utgångspunkt från modern teori för naturliga monopol och oligopolmarknader. Betydelsen av marknadsform, effektiv prisättning och offentlig styrning behandlas.

Projektansvarig: Stefan Lundgren, Institutet för Internationell Ekonomi.

Politik, regleringar och offentliga monopol

Forskningsområdet ”Politik, regleringar och offentliga monopol” behandlar frågor som berör den del av ekonomin, särskilt produktionssystemet, där normala marknadsförhållanden satts ur spel genom regleringar, subventioner etc. Analys av den offentliga sektorn är ett självklart inslag.

1 Marknadsekonomin gränsvillkor

Erfarenheter från såväl utvecklade industriländer som u-länder och inte minst öststater visar de närmaste katastrofala följderna för ett lands långsiktiga ekonomiska utveckling av illa genomtänkta offentliga ingrepp i en ekonomi. Konsekvenserna av olika offentliga ingrepp i marknadsekonomin är därför en viktig del av IUIs forskning. Detta projekt kommer att genomföra konsekvensanalys av regleringars effekter på vissa speciella områden. Rubriken markerar dock att ambitionen är att få ett helhetsgrepp om problemet, om vilka gränserna är för praktisk styrning av en fungerande och växande marknadsekonomi.

IUI har för tillfället flera forskare - motsvarande fem heltidstjänster - sysselsatta inom projektet marknadsekonomin gränsvillkor. Varje forskare arbetar med en eller flera forskningsprojekt som beskrivs närmare nedan. Urvalet av projekt har gjorts med hänsyn till forskarnas kompetens och möjlighet att bidra med nya insikter. Dessa forskningsprojekt studerar problemen konkret med hjälp av internationellt erkända vetenskapliga metoder. Varje delstudie skall bidra till den helhetsbild som rubriken "Marknadsekonomin gränsvillkor" kräver. Var och en av de delfrågor som specialstuderas kommer samtidigt att bidra med den kontakt med verkligheten och den konkretion som inlägg i samhällsdebatten förutsätter.

Offentliga ingrepp sker på olika sätt. Den vanligast förekommande formen av offentlig inblandning är att en marknad regleras. Ett andra steg mot ökad offentlig kontroll är en växande offentlig finansiering (subventionering) av marknadens produktion. Det sista stadiet är att hela produktionen sker i offentlig regi.

Regleringar riktas ofta direkt mot industrin. Offentlig finansiering och produktion däremot verkar indirekt genom att skattekvoten i ekonomin höjs och kvaliteten på tjänster, produktion och infrastruktur påverkas. Även om de senare formerna av offentlig inblandning i marknadernas funktion verkar indirekt, är det idag en vanlig uppfattning att deras inverkan på landets ekonomiska utveckling är minst lika betydande som direkta regleringar. Pågående delprojekt framgår av nedanstående förteckning.

a) Marknadsreglering och etableringshinder

1 Fram till den 1 juli 1990 var taximarknaden reglerad både med avseende på pris och nyetablering. Inom projektet studeras avregleringens effekter på priser, branschstruktur och produktdifferentiering. (Bo Axell, Jonas Häckner och Sten Nyberg.)

2 Självreglering baserad på förtroende. Många ekonomiska transaktioner är inte detaljreglerade i kontrakt utan vilar på aktörernas förväntningar om att deras motparter kommer att uppfylla sina åtaganden. I själva verket beror den effektivitetsskapande ordning och reda som kan observeras på de flesta fria marknader i betydande utsträckning på denna typ av självreglering. Självreglering efterfrågas så att säga av marknaderna själva. I projektet studeras uppkomsten av självreglering baserad på förtroende och hur dessa viktiga mekanismer påverkas av politiska ingrepp. (Sten Nyberg)

3 Mångfalden av produkter i en marknad påverkas av regleringar och etableringshinder. I projektet studeras produktdifferentieringen på marknader med fåtalskonkurrens. Denna analys utgör också en teoretisk bakgrund till delprojekt 1 ovan. (Jonas Häckner)

4 En teoretisk, empirisk och historisk översikt om regleringspolitikens ekonomi med tonvikt på etableringshinderns effekter. (Bertil Lindström)

5 Den makroekonomiska betydelsen av etableringsfrihet. Nyetableringars betydelse för ekonomins långsiktiga produktivitet utveckling och tillväxt studeras på institutets mikro-till-makromodell. En översikt av litteraturen på området ges. (Gunnar Eliasson)

b) Offentlig finansiering och produktion

6 Kompetensstrukturens betydelse för effektiviteten i offentliga och privata organisationer studeras. Projektet innehåller en jämförelse av ekonomiska system i västs industriländer och i östländerna. Se också det särskilda projektet på s 76. (Pavel Pelikan)

7 Genom jämförelser av marknadsmekanismer och kollektiva beslutsprocesser undersöks effektiviteten av olika organisationsformer. Såväl teoretiska som experimentella metoder kommer att användas. Slutsatser kommer att kunna dras om vilka beslut som bör fattas av politiker och vilka som bör fattas av marknaden, samt om hur beslutsfattandet bör vara organiserat inom den offentliga sektorn. (Stefan Fölster)

8 Offentliga utgifter och inflation. I projektet undersöks bl a hur strukturen på den offentliga sektorn påverkar inflationen. (Bo Axell, Gunnar Eliasson, Stefan Fölster m fl.)

9 Arbetsmarknads- och sjukförsäkringens ekonomiska effekter är ett pilotprojekt som syftar till att förbereda en eventuellt större studie av hela socialförsäkringssystemets ekonomiska effekter. (Anders Björklund)

Projektansvariga: Bo Axell, Stefan Fölster, Jonas Häckner, Sten Nyberg, Pavel Pelikan, Anders Björklund, SOFI, Bertil Lindström, Högskolan i Sundsvall/Härnösand, m fl.

2 Institutioner och strukturell utveckling

Detta forskningsprojekt studerar olika ekonomiska systems dynamiska utvecklings- och anpassningsförmåga. Analysen visar att selektiv industripolitik, offentlig förvaltning och centralplanering har viktiga, hittills underskattade brister, medan privat företagande med öppet inträde på både produkt- och kapitalmarknaderna har viktiga, hittills underskattade fördelar.

Projektansvarig: Pavel Pelikan.

3 Studier i offentlig tjänsteproduktion

Detta projekt innehåller tre delprojekt:

a) *Hur stor är egentligen den svenska konsoliderade offentliga sektorn?*

Begreppet konsoliderad offentlig sektor utnyttjas när man vill erhålla en samlad bild av alla typer av offentlig verksamhet. För att illustrera effekterna av olika konsolideringsmetoder och avgränsningar av offentlig sektor håller en databas på att tas fram. Dokumentationen av denna databas utgör en väsentlig del av studien.

b) *Flexibilitet, effektivitet och teknisk utveckling i den svenska kommunala sektorn 1960-87*

För många sektorer i ekonomin är det svårt att definiera ett produktionsresultat - och ofta ännu svårare att mäta det. Det gäller framför allt de snabbt växande privata och offentliga tjänstesektorerna. Syftet med detta projekt är att studera under vilka villkor produktionsprocessen kan karakteriseras med hjälp av enbart data över olika insatta resurser samt deras kvantiteter och priser.

c) Produktivitet och dynamik i den kommunala sektorn

Forskningen rörande produktivitetsutvecklingen i den kommunala sektorn sammanfattas och utvärderas i detta projekt. Produktivitetsutvecklingen är en aspekt på den tekniska utvecklingen. Innovationer är en annan sida av teknisk utveckling. Studiet av innovationer i den kommunala sektorn är detta projekts huvudsakliga bidrag.

Projektansvariga: Erik Mellander, Richard Murray, Statskontoret, samt Bengt-Charter Ysander, Uppsala universitet.

Företaget och internationell handel

1 Svensk ekonomi i ett nytt Europa

Programmet "Svensk ekonomi i ett nytt Europa" innebär en konsolidering och komplettering av redan pågående projekt inom IUI. I mångt och mycket fullföljs en forskningstradition inom IUI, där det internationella företagens påverkan på utrikeshandel i en liten avancerad industriell ekonomi har studerats. Frågan om EG 1992 ägnas särskild uppmärksamhet. En utvidgning av projektet till att omfatta de ekonomiska konsekvenserna för Sverige av Östeuropas avreglering planeras.

a) Industrins internationalisering och Sveriges internationella konkurrenskraft

Svensk industri har under de senaste årtiondena i betydande grad vuxit genom etablering och förvärv av utländska produktions- och försäljningsföretag. Denna internationaliseringsprocess, som har kartlagts genom egna enkäter och analyserats i flera studier vid institutet, har betydelsefulla konsekvenser för industrins konkurrenskraft och integration med omvärlden.

En teoretisk analysram baserad på "nyare" handels- och företagsteori avses nu att utvecklas inom projektet. Statistiska metoder kommer att testa hypoteser erhållna från den övergripande teorin rörande sambanden mellan företags-specifik kunskap, internationell konkurrenskraft, export, FoU och utlandsinvesteringar.

Projektansvarig: Thomas Andersson

b) Sveriges relationer med Västeuropa

Detta projekt avser att analysera Sveriges förhållande till Västeuropa. Särskild uppmärksamhet ägnas åt hur detta påverkar agerandet hos företag och myndigheter, t ex i fråga om investeringar och utformningen av handelspolitiken. Den formella analysen baseras på teorin för multinationella företag, samt spelteori rörande interaktionen mellan länder och företag.

Projektansvarig: Thomas Andersson.

c) Internationella företagsfusioner och kapitalbeskattning

Projektet syftar till att utreda det nu existerande skattesystemets betydelse för fusionsverksamheten. Om skattesystemet är "asymmetriskt" i den meningen att det uppmuntrar företagsammanslagningar, men försvårar "fissioner", dvs uppsplittring, av konglomeratföretag, så kan det bidra till att konservera en ineffektiv industristruktur. Å andra sidan kan strukturomvandlingen underlättas genom skatteincitamenten, vilket är positivt ur samhällets synvinkel, om företagsfusionerna till övervägande del är av den effektivitetsbefrämjande typen.

Hittills har en empirisk studie gjorts av företagsfusioner under perioden 1983-1987. Det fortsatta arbetet skall dels studera förvärv av utländska företag, samt dels den långsiktiga betydelsen av fusionsverksamheten på industristrukturen.

Projektansvarig: Karl-Markus Modén

d) Strukturella effekter av ekonomisk integration på nordisk industri

Projektet syftar till att utvärdera de strukturella effekterna av EGs inre marknad på nordiskt näringsliv, speciellt industrin. Ekonomisk integration av varu- och tjänstemarknader kan väntas leda till ökad handel och internationell produktionsspecialisering. Hur stora blir dessa effekter?

Vilken inriktning får den ökade specialiseringen? Hur påverkas produktionsstruktur och handelsmönster? Detta projekt kommer att avrapporteras i form av en konferensvolym (s 89).

Projektansvariga: Per Lundborg, Lars Lundberg, FIEF, och Birgitta Swedenborg, SNS.

e) Produktionens specialisering mellan Sverige och Europa

Särskild uppmärksamhet ägnas i projektet åt hur osäkerheten om Sveriges framtida anknäytning till EG päverkar produktionens lokalisering mellan Sverige och EG. Vidare studeras konsekvenserna för svenska småföretag och svensk underleverantörsindustri. Viktigt i detta sammanhang är var företagen väljer att förlägga sin FoU-verksamhet liksom var den nya produktionsteknologin installeras. På lång sikt har detta betydelse för den industriella kompetensen. I ett separat projekt kommer delar av resultaten att användas för en komparativ studie gällande de makroekonomiska effekterna av EG 1992 på de nordiska ländernas industristruktur.

Projektansvarig: Pontus Braunerhjelm

f) Geografisk rörlighet i Sverige vid gemensam arbetsmarknad med EG

Rörligheten på den svenska arbetsmarknaden har minskat sedan länge, vilket skapat såväl strukturella som stabiliseringspolitiska problem. Syftet med projektet är att belysa vilken betydelse invandringen har för rörligheten på den svenska arbetsmarknaden samt hur rörligheten kan komma att päverkas av en arbetsmarknadsintegration med EG.

Projektansvarig: Per Lundborg

g) Internationella produktivitetsjämförelser

Se projektet "Internationella produktivitetsjämförelser" s 73.

h) De internationella miljöproblemen

Miljöproblemen kan sägas vara av global eller internationell karaktär av två skäl. Dels kan föroreningar spridas över gränserna, dels kan förorenande företag flyttas över gränserna. Detta projekt studerar betydelsen av dessa två faktorer för företagens och myndigheternas agerande inom miljöområdet. Enkätundersökningar av svenska företag och myndigheter i några olika länder kommer att genomföras.

Projektansvarig: Thomas Andersson

i) Japan och NIC-länderna i Ostasien

Projektet studerar relationerna mellan Japan och Europa, framför allt avseende handel och investeringar. Ett arbete huvudsakligen förlagt till Japan analyserar vilka faktorer som förhindrar ett förverkligande av svenska och andra europeiska investeringar i detta land. Andra studier kommer att belysa Japans roll för handelspolitikens utveckling; bilateralt, regionalt och multilateralt. Slutligen är avsikten att analysera förutsättningarna för och konsekvenserna av japanska företagsaktiviteter i Europa.

Projektet bedrivs i nära samarbete med ett flertal forskningsinstitutioner i Japan.

Projektansvarig: Thomas Andersson

Marknaden för ägande och kontroll (Finansiell ekonomi)

Detta område har en lång tradition inom institutet som tidigare under denna rubrik genomfört omfattande studier över industrins finansiering och investeringsbeteende. Den ”moderna” finasteorin och den ökade tillgången på företagsdata håller dock snabbt på att förändra denna forsknings innehåll och metoder.

1 Kapitalmätningar

Projektet har som ambition att förbättra vår kunskap om hur det kapital ser ut som bidrar till företagets produktion och vinster. Kapitalbegreppet kommer därför att utvidgas jämfört med de gängse konventionerna. Flera mått kommer dessutom att tas fram beroende på vilket syfte mätningarna har; kapital som produktionsfaktor, kapitalets omedelbara värde på en andrahandsmarknad, dess långsiktiga förmögenhetsvärde eller den kapitalbas på vilken företagets ledning bör ställa lönsamhetskrav

Projektet kommer att innehålla fyra moment:

- 1 Livslängdsuppskattningar på kapitalföremål.
- 2 Mätningar av det ”osynliga” kapitalet (FoU, marknadsföring, utbildning etc).
- 3 Utarbetandet av metoder att rutinmässigt aktivera dessa tillgångar på ett för företagets interna lönsamhetskontroll relevant sätt.

4 Analyser av vad dessa typer av tillgångar betyder för företagets värdesättning på aktiemarknaden i ett framtida europeiskt perspektiv med öppna aktiemarknader.

Inom ramen för detta projekt anordnade institutet den 5-6 mars 1991 ett internationellt seminarium under temat Capital; its value, its rate of return and its productivity.

Projektansvariga: Pontus Braunerhjelm, Gunnar Eliasson, samt Marcus Asplund och Jan Södersten, Uppsala universitet.

2 Ägarkapitalets och ägarkompetensens betydelse för industriell utveckling

Detta projekt har pågått fyra år och har till större delen redan avrapporterats.¹

För närvarande återstår tre pågående delprojekt:

a Publicering av "The Markets for Innovation, Ownership and Control" från IUIs internationella konferens 1988. De flesta vetenskapliga uppsatser har redan publicerats i Journal of Economic Behavior and Organization, i decembernumret 1989 och julinumret 1990. En komplett konferensvolym kommer att publiceras i samarbete med ett internationellt förlag.

b Företagsfusioner och kapitalbeskattning. Detta delprojekt kommer fortsättningsvis att få en internationell inriktning och har därmed förts in under "Företaget och internationell handel".

c Företagsvärdering, marknaderna för företagskontroll och strukturomvandling. Också detta delprojekt har fått en internationell orientering mot Europa 1992 och har därför lagts under program IV.

Projektansvarig: Gunnar Eliasson.

Medarbetare: Gunnar Eliasson, Karl-Markus Modén, Lars Oxelheim, Richard H Day, University of Southern California, Clas Wihlborg, Göteborgs universitet och New York University.

¹⁾ Se i första hand Expansion, Avveckling, Företagsvärdering i svensk industri, IUI, Stockholm 1988.

3 Hushållens resursanvändning (HUS)

HUS-projektet initierades 1980¹ i syfte att analysera och förstå hushållens användning av sin tid, sina pengar och offentliga tjänster. Datainsamlingen för HUS-projektet förbereddes noggrant genom olika pilotenkäter. Den första intervjuomgången genomfördes under våren 1984. Omkring 1 500 hushåll, omfattande mer än 2 600 vuxna, intervjuades. Den andra intervjuomgången genomfördes under våren 1986. Samma hushåll intervjuades igen. HUS-materialet ger unika möjligheter att studera hushållens beteende och effekterna av ekonomisk politik på hushållen. Ett flertal IUI projekt har använt HUS-materialet. HUS-projektet i sin nuvarande organisation har för IUIs del avslutats med en samlingsvolym som publicerats hösten 1990. (Se s 59)

HUS-projektet har i år av HSFR tilldelats pengar för en ny enkätundersökning 1991 och en mer omfattande datainsamling och intervjuomgång 1993.

Projektansvariga: Gunnar Eliasson och Anders Klevmarken, Göteborgs universitet.

Medarbetare: Anders Björklund, SOFI, David Brownstone, UC Irvine, Siv Gustafsson, Amsterdams universitet, m fl.

Arbetsmarknad, kompetens och arbetsersättning

Programmet "Arbetsmarknad, kompetens och arbetsersättning" har traditionellt ägnats lönebildning och sysselsättningsfrågor. De nya problem som vuxit i betydelse och som kommer att betonas i programmet är arbetsmarknaden som en allokeringsmekanism för kompetens.

1 Arbetsmarknadens dynamik: individer, institutioner

Detta projekt bedrivs för närvarande under fyra delrubriker:

a) *Arbetslöshetsförsäkringens ekonomi*

I Sverige har trendmässigt en allt högre andel av de arbetslösa kommit att täckas av någon form av arbetslöshetsersättning. Denna utveckling understry-

¹⁾ Se Eliasson, G - Klevmarken, A, 1981, *Household Market and Non-Market Activities. Research Program and Proposal*, IUI Research Report No. 19.

ker behovet av att analysera effekterna av det svenska systemet och den lämpliga avvägningen mellan olika finansieringsformer.

Projektansvariga: Anders Björklund, SOFI, och Bertil Holmlund, Uppsala universitet.

b) Utvärdering av arbetsmarknadspolitiska åtgärder

En av de centrala frågeställningarna kring beredskapsarbetena för arbetslösa är huruvida det är bättre för en individs framtida arbetsmarknadsutsikter med ett sådant arbete än att gå arbetslös. Denna problematik analyseras med hjälp av ett nytt datamaterial med över 800 Stockholmsungdomar som var arbetslösa i början av 1981.

Projektansvarig: Anders Björklund, SOFI.

c) Rörlighet och karriärutveckling på arbetsmarknaden

I en dynamisk ekonomi är det centralt för den ekonomiska tillväxten att arbetskraften kan anpassa sig till förändrade krav, både vad gäller byte av arbetsgivare, bostadsort och yrkeskunskaper. HUS-projektets databas medger möjligheter att belysa problematiken kring rörlighet på arbetsmarknaden. Inom projektet studeras även hur antalet år på arbetsplatsen påverkar lönenivån.

Projektansvarig: Anders Björklund, SOFI.

d) Dynamiska processer på ungdomars arbetsmarknad

Projektet syftar till att bygga upp en longitudinell databas och att använda denna för studier av de arbetslösas beteende samt för effektanalyser av arbetslöshet och arbetsmarknadspolitik.

Projektansvariga: James W Albrecht, Georgetown University, Washington, USA, Anders Björklund, SOFI, Bertil Holmlund, Uppsala universitet och Harald Lang, Institutet för Internationell Ekonomi.

2 Löneutvecklingen på företagsnivå

Inom detta projekt har orsakerna till utvecklingen av arbetarlöner inom enskilda industriföretag studerats. En sammanfattning av tidigare resultat från

projektet återstår. En tidigare utvecklad modell kommer att prövas ekonometriskt mot data över vakanser, vakanstider, nyrekrytering och förädlingsvärde för arbetargrupper vid ett femtontal verkstadsföretag i Stockholmsregionen.

Projektansvarig: Nils Henrik Schager, SAV.

Del IV

Övrigt

IV.1 Konferenser

Economic History Workshop

I samband med Paul Davids, Stanford University, besök vid IUI anordnades en ekonomisk-historisk arbetskonferens den 21 mars 1989. De uppsatser som presenterades var:

Paul David, Stanford University: **The Productivity Paradox in a Historical Perspective.**

Erik Dahmén, Handelshögskolan i Stockholm och Bo Carlsson, Case Western Reserve University: **Postwar Industrial Development in Sweden.**

Gunnar Eliasson, IUI: **Modeling Path Dependent Long-Term Economic Growth.**

Håkan Lindgren, Uppsala universitet: **The Role of Banks and the Rise of Organized Capitalism.**

Lennart Jörberg och Lennart Schön, Lunds universitet, diskuterade **The Importance of Technical Education in the Industrial Revolution.**

Workshop on Dynamical Sciences

IUI anordnade den 5-16 juni 1989 i samarbete med University of Southern California The Second International Workshop on Dynamical Sciences på IUI i Stockholm. Förutom föredragshållarna deltog ett tjugotal svenska och utländska forskare. Konferensen riktade sig till forskare, inom såväl teoretisk som tillämpad industriell ekonomi, som använder matematiska och numeriska metoder. Ett flertal föreläsningar var öppna för allmänheten.

Program

**Del I Ekonomisk inläring, Mikro till Makro teori
och Industriell organisation**

Bo Axell, Kenneth Burdett, Cornell University:
Economic Search Mechanisms.

Gunnar Eliasson: **Modelling the Experimentally Organized Market Economy.**

Roy Radner, AT&T: **Dynamic Games in Organization Theory.**
Donald Saari, Northwestern University: **Dynamic System in Social Choice and Resource Allocation.**

Del II **Dynamiska system och ekonomisk teori**

Lennart Carleson, University of Uppsala, KTH och Harald Lang, Institutet för Internationell Ekonomi: **Deterministic Foundations of Probability Theory.**
Richard H Day, University of Southern California: **Complex Dynamics and Economic Processes.**

Russell Johnson, University of Southern California: **Loss of Stability and Emergence of Chaos in Higher Order Dynamic Processes.**

Giulio Pianigiani, University of Siena: **Distribution Theory of Dynamic Systems with Switching Regimes.**

IUI 50 år

Med anledning av att IUI firade sitt femtioårsjubileum 1989 anordnades en konferens 15-17 november 1989 med temat **IUI Research in Industrial Economics - current studies and future directions.** IUIs forskare presenterade där sina papper, vilka avspeglade mångfalden i Institutets forskning. En välbesökt estraddebatt anordnades den 16 november på temat *Does Sweden Have a Growth Problem?*. I panelen satt 1987 års ekonomipristagare Robert Solow, MIT, samt Robert Lawrence, Brookings Institution, John Bishop, Cornell University, Bo Carlsson, Case Western Reserve University, Curt Nicolin, ASEA, Klas Eklund, Finansdepartementet och Ingemar Ståhl, Lunds universitet.

Robert Solow höll fredagen den 17 november sin pridföreläsning "The Rate of Interest and The Rate of Return".

Session I: The Firm and the Organization of Dynamic Markets

Gunnar Eliasson: **The Economics of Innovation, Coordination and Information - a research program in industrial economics.**

Bo Axell: **Regulations in Search Markets.**

Pavel Pelikan: **Markets as Instrument of Evolution of Structures.**

Thomas Lindh, Uppsala universitet: **Lessons from Learning.**

Session II: Technology, Productivity and Resources

Bo Carlsson, Case Western Reserve University: **Comparison of Competitiveness in U.S. and Swedish Manufacturing.**

Stefan Fölster: **Efficiency of Innovation Subsidies.**

Erik Mellander, B-C Ysander, Uppsala universitet: **On the Econometric Analyses of Production When There Are No Output Data.**

Session III: Markets for Ownership and Control

Karl-Markus Modén: **Taxes and Mergers in Sweden.**

Sten Nyberg: **Cross Ownership as a Takeover Deterrent.**

Lars Oxelheim, Clas Wihlborg, Göteborgs universitet: **International Stock Markets and Fluctuations in Exchange Rates and Other Macroeconomic Variables.**

Session IV: The Labor Market, Human Competence and Labor Compensation

Anders Björklund, SOFI: **Why is Swedish Unemployment so Low?.**

Anders Björklund, SOFI, Jeannette Åkerman: **Piece-Rates, On-the-Job Training and the Wage-Tenure Profile.**

Anders Klevmarcken, Göteborgs universitet: **Modeling Labor Supply in a Dynamic Economy.**

Nils Henrik Schager: **Profits, Productivity and Wages — the micro foundations of wage determination.**

Per Lundborg: **Determinants of Nordic Migration to Sweden.**

Session V: The Firm in International Trade and Production

Lars Lundberg: **The Structure of Swedish Trade and Specialization: "Old" and "new" explanations.**

Birgitta Swedenborg: **R&D, Learning-by-doing and the Multinational Growth of Swedish Firms.**

Session VI: Policy, Regulation and Public Monopolies

Harald Lang, Stefan Lundgren, Institutet för Internationell Ekonomi: **Optimal Pricing in the Telecommunications Market.**

Jan Södersten, Uppsala universitet: **Capital Income Taxation and Economic Growth in Sweden 1980-91.**

Lennart Hjalmarsson et al, Göteborgs universitet: **Productivity in Service Production — the case of Swedish social insurance administration.**

Diskutanter var:

John Bishop, Cornell University

Kenneth Burdett, University of Essex

Paul David, Stanford University

Richard Day, University of Southern California

Robert Lipsey, National Bureau of Economic Research

Karl-Gustaf Löfgren, Umeå universitet

Ishaq Nadiri, New York University

Frank Stafford, Stanford University

Ingemar Ståhl, Lunds universitet

The EC Internal market and the Nordic Countries

På Lovik på Lidingö arrangerade IUI i samarbete med Nordiska Ekonomiska Forskningsrådet den 11-13 juni 1990 en konferens under rubriken "EG och de nordiska länderna".

Agendan såg ut som följer:

1 Effects of integration on commodity trade

M Ponte Ferreira, NUPI: **Effects of Integration on the Nordic Countries' Exports.**

PHansson, Umeå universitet: **The Discipline of Imports in the Light of 1992: The Case of Sweden.**

L Lundberg and B Swedenborg: **Direct Investment, Exports and Integration: The Case of Sweden**

2 Market Forms; Trade Barriers and Integration

R Baldwin, Columbia University: **Measurable Dynamic Gains from Trade.**

H Horn, et al, IIES: **X-Inefficiency and International Competition.**

K Alho, ETLA: **Market Shares and Barriers in International Trade under Imperfect Competition.**

3 Quantitative Assessments of 1992

A Melchior, NUPI: **Some Critical Notes on the Cecchini Report.**

J Haaland, Norges Handelshögskola: **Comparative Advantage, Terms of Trade, and Welfare Effects of European Integration: Some Preliminary Assessments.**

A Lahti, Protos Stockbrokers: **Macro-Economic Effects of the European Integration on the Finnish Economy: A Simulation Study.**

Y Tolonen, Åbo Akademi: **Trade Diversion in a Monetary Union.**

4 Industrial Structure and Policy

L Lyck, Institutet för Nationalekonomi: **Danish Industrial Policy in the Perspective of the Internal Market of the EEC.**

J Fagerberg, NUPI: **Innovation, Industrial Transformation and Economic Integration.**

5 Factor Markets, Services and Deregulation

H Kierzkowski, The Graduate Institute of International Studies: **International Trade in Services and Deregulation of Domestic Markets.**

P Lundborg: **Integration and Internal Labor Mobility in Sweden.**

J-O Andersson, Åbo Akademi: **The 1992 Project from a Small Country Perspective.**

IV.2 Utländska gästforskare 1988-1990

När tekn dr Marcus Wallenberg 1975 avgick som ordförande för IUIs styrelse erhöll institutet en donation från Marianne och Marcus Wallenbergs stiftelse. Syftet var att under 10 år möjliggöra för institutet att bjuda in utländska gästforskare för längre och kortare besök. Denna donation har förnyats 1985 och 1990 för ytterligare 5-årsperioder.

Under institutets gästforskarprogram har följande personer besökt IUI 1988-1990 under kortare eller längre perioder.

1988

Hans Genberg, Institut Universitaire de Hautes Etudes Internationales,
Genève

David Brownstone, School of Social Science, U.C. Irvine, USA

Toshiaki Tachibanaki, Kyoto Institute of Economic Research, Kyoto
University, Kyoto, Japan

Willy Leibfritz, IFO-Institut für Wirtschaftsforschung, München

1989

Richard Day, Department of Economics, University of Southern California,
Los Angeles

Russel Johnson, Department of Mathematics, University of Southern
California, Los Angeles

Giulio Pianigiani, Department of Mathematics, University of Siena

Roy Radner, AT&T Bell Laboratories, Murray Hill

Donald Saari, Department of Northwestern University, Evanston

Ishaq Nadiri, New York University, Department of Economics, New York

Kenneth Burdett, University of Essex, Colchester, Essex

Paul David, Center of Economic Policy Research, Stanford University,
Stanford

Robert Lipsey, NBER, New York

Frank Stafford, Center for Economic Policy Research, Stanford University,
Stanford

Robert Solow, Massachusetts Institute of Technology, Department
of Economics, Cambridge, Massachusetts
Robert Lawrence, The Brookings Institution, Washington
David Stapleton, Dartmouth College
James Albrecht, Georgetown University, Department of Economics,
Washington D C
Tad Rybczinski, Lazard Brothers & Co, Ltd, London
Gabor Körösi, The Ungarian Academy of Sciences
Vsevolod Altaev, Central Institute of Mathematical Economics, Moskva

1990

Hans Genberg, Institut Universitaire de Hautes Etudes Internationales,
Genève
Joachim Merz, Johann Wolfgang Goethe-Universität, Frankfurt am Main
William A Lovett, Tulane University, New Orleans
Russel Johnson, Department of Mathematics, University of Southern
California, Los Angeles
James Albrecht, University of California, Irvine, California
William H Melody, Centre for International Research on Communication
and Information Technologies, Melbourne
Aage B Sørensen, Harvard University
David I Levine, UC Berkeley
Frank Stafford, Center for Economic Policy Research, Stanford University,
Stanford
Ernst Berndt, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge
Richard Day, University of Southern California, Los Angeles
Kenneth Burdett, Essex University och Cornell University, Ithaka, New York
Richard Baldwin, Business and Labour Market Analysis Statistics, Canada
Henryk Kierzkowski, Graduate Institute of International Studies, Genève
Jan Fagerberg, Norsk utenrikspolitisk institutt
Rolf Färe, University of Southern Illinois, Carbondale, Illinois
Shawna Grosskopf, University of Southern Illinois, Carbondale, Illinois

IV.3 Utbildning vid IUI

Institutet är av tradition en ren forskningsinstitution. Även om inget formellt samarbete finns mellan IUI och universiteten så sitter universitetsforskare regelbundet på IUI, medan IUIs forskare både undervisar vid och deltar i universitetens utbildning. Institutets chef är adjungerad professor vid Uppsala universitet och Lars Oxelheim vid Göteborgs universitet.

Den viktigaste utbildningsformen har alltid varit att IUI har kunnat ge yngre forskare en möjlighet att vistas, forska och utveckla sig i en miljö som är informerad och kunnig om näringslivets och industrins villkor. Institutet har för närvarande sju yngre doktorander som arbetar på sina avhandlingar, dvs nästan halva forskarstaben.

IUI har under senare år i samarbete med framförallt Uppsala universitet organiserat flera doktorandkurser: industriell ekonomi, mikroekonometri, ekonomisk doktrinhistoria samt matematikens grunder. Dessa kurser finns beskrivna i *Räntan, ägandet och fördelningen*, IUIs årsbok 1987-88 (s 139). Orsaken till att institutet ägnat sig åt doktorandkurser är att dessa kurser har saknats på universiteten samt att institutet funnit det angeläget att bredda de egna forskarnas kunskap.

IUI anordnade i Stockholm den 5-16 juni 1989 i samarbete med University of Southern California **The Second International Workshop on Dynamical Sciences**. Det var en arbetskonferens som riktade sig till forskare, inom såväl teoretisk som tillämpad industriell ekonomi, som använder avancerade matematiska och numeriska metoder. Konferensen var upplagd så att den som önskade kunde få doktorandpoäng vid Uppsala universitet eller University of Southern California. Hela programmet återfinns på sid 86.

Under 1989-90 anordnades en kurs i **industriell ekonomi** tillsammans med Uppsala universitet. Kursansvarig var Gunnar Eliasson. Kursens syfte var att ge en litteraturöversikt över hela det område som kallas "industrial organization", inklusive de delar av finansiell ekonomi och arbetsmarknadsekonomi som berör teorin om företaget. *Företaget i centrum av dynamiska marknader* var ett av kursens teman, som därmed på ett naturligt sätt berör både nationalekonomi och företagsekonomi. Även om ett gemensamt grundläggande teoretiskt tema löper genom alla de frågor som togs upp, så är såväl litteraturen som forskningen inom detta fält synnerligen fragmentarisk med många specialiserade "skolor" som inte lär av varandra och som ofta inte ens känner till varandras existens. Avsaknad av samordning inom teorin, samt mellan teori och empiri har därför kritiserats. En annan kritisk synpunkt har varit att

nationalekonomin saknar en acceptabel teori för produktionens organisation och den långsiktiga ekonomiska utvecklingen. Kursen var därför i första hand allmänorienterad. Målet var inte att välja en speciell modell inom ämnesområdet och inrikta kursen på att lära ut teknisk behärskning av densamma. Istället syftade kursen till att placera in olika modeller i ett bredare perspektiv: Vilka förutsättningar bygger modellen på? Vilka problem är den lämpad för? Hur väljer man modell för sitt problem? Denna inriktning gjorde det också naturligt och nödvändigt att söka gemensamma metodansatser mellan såväl nationalekonomi, företagsekonomi som ingenjörsvetenskap.

IV.4 Övrig verksamhet

Flera av institutets medarbetare har under året publicerat artiklar i tidskrifter och tidningar samt medverkat som föredragshållare vid konferenser och kurser. Framträdandena har i de flesta fall haft anknytning till inom institutet pågående utredningar.

Institutets chef, Gunnar Eliasson, är adjungerad professor vid Uppsala universitet, ledamot av Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), den monetära kommittén i Internationella Handelskammaren i Paris (ICC), medlem av UNICEFs expertgrupp för konjunkturanalys, medlem av redaktionsrådet för *The Journal of Economic Behavior and Organization* (JEBO), *Association Scientifique Européenne d'Economie Appliquée* (ASEPELT), medlem av EARIEs exekutiva kommitté, City-universitetets examinationsråd samt medlem av styrelsen för Sparbankernas Aktiesparfond AB. Han har under året bl a gästföreläst vid Université Panthéon Paris 2, Finlands Bank i Helsingfors, universiteten i Turin och i Ancona.

Stefan Fölster har skrivit bilaga 26 till Långtidsutredningen 1990, "Den offentliga sektorn".

Per Lundborg har skrivit bilaga 4 till Långtidsutredningen 1990, "Konsekvenserna av fri arbetskraftsrörlighet mellan Sverige och EG".

Lars Oxelheim är adjungerad professor vid Handelshögskolan i Göteborg, medlem av redaktionsrådet för *The Foundation for Research in International Banking and Finance*, UCLA, USA, samt medlem av handledargruppen vid *The Danish Summer Research Institute*.

Pavel Pelikan var gästprofessor vid Université Panthéon Paris 2 under vårterminen 1989. Han är medlem av redaktionsrådet för *The Journal of Evolutionary Economics* och har gästföreläst vid Handelshögskolan och Ekonomiska Sällskapet i Prag samt vid Albert-Ludwigs Universität i Freiburg, Västtyskland.

IV.5 Externa finansieringskällor

Arbetsmarknadsdepartementet
Bankforskningsinstitutet
Byggforskningsrådet
Forskerakademiet i Danmark
Energiforskningsnämnden
Finansdepartementet
Forskningsrådsnämnden
Industridepartementet
Jan Wallanders Forskningsstiftelse
Marcus och Amalia Wallenbergs Minnesfond
Marcus Wallenbergs Stiftelse för internationellt vetenskapligt samarbete
Marianne och Marcus Wallenbergs Stiftelse
Nordiska Ekonomiska Forskningsrådet
Riksbankens Jubileumsfond
Statens Energiverk
STORA
STU
TELDOK
Televerket
Transportforskningsberedningen
Tore Browalds Forskningsstiftelse
Torsten och Ragnar Söderbergs Stiftelser
Överstyrelsen för civil beredskap

IV.6 Förteckning över publikationer

För fullständig förteckning, se även tidigare verksamhetsberättelser *IUI 40 år, 1939-1979. Företagen i marknadsekonomin*, samt *Räntan, ägandet och fördelningen. Årsbok och verksamhetsberättelse 1987-1988*.

Böcker

Som Edström ville — hur IUI blev till. Rolf G H Henriksson. IUI. 1990. 262 s.

Tid och råd — om hushållens ekonomi. Anders Klevmarken m fl. IUI, Byggeforskningsrådet. 1990. 277 s.

The Knowledge Based Information Economy. Gunnar Eliasson, Stefan Fölster, Thomas Lindberg, Tomas Pousette, Erol Taymaz. IUI, Telekon. 1990. 182 s.

Growth and Integration in a Nordic Perspective. (IUI, ETLA, IFF, NØI). 1990. 255 s.

International Financial Integration. Lars Oxelheim. IUI, Springer-Verlag. 1990. 389 s.

Svenska industriföretag inför EG 1992 — förväntningar och planer. Pontus Braunerhjelm. IUI, ÖCB. 1990. 172 s.

Den svenska industrins utlandsinvesteringar 1960-1986. Birgitta Swedenborg, Göran Johansson-Grahn, Mats Kinnwall. 1988. 208 s.

The Political Economy of the Welfare State. James Buchanan. 1988. 31 s.

Räntan, ägandet och fördelningen. Årsbok och verksamhetsberättelse 1987-1988. 1988. 156 s.

Expansion, avveckling och företagsvärdering i svensk industri - en studie av ägarformens och finansmarknadernas betydelse för strukturomvandlingen.

Johan Örtengren, Thomas Lindberg, Lars Jagrén, Gunnar Eliasson, Per-Olof Bjuggren, Lotta Björklund. 1988. 455 s.

Finansiell integration — en studie av svenska marknaders internationella beroende. Lars Oxelheim. 1988. 387 s.

Småtryck

274. *Rural-Urban Migration and the Transition from Traditional to Modern Agriculture.* Per Lundborg. Särtryck ur Journal of Development Economics, Vol. 33, No. 2, 1990. 21 s.

273. *The Firm as a Competent Team.* Gunnar Eliasson. Finance, Innovation and Industrial Change. Giovanni Dosi. *Financial Market Imperfections and Productivity Growth.* Bruce C Greenwald, Meir Kohn, Joseph E Stiglitz. *The Incentive to Acquire Information and Financial Market Efficiency.* Clas Wihlborg. *The Acquisition of Technology and Small Firms by Large Firms.* Ove Granstrand, Sören Sjölander. *Firms' Choice of R&D Intensity in the Presence of Aggregate Increasing Returns to Scale.* Stefan Fölster. Särtryck ur Journal of Economic Behavior & Organization, Vol. 13, No. 3, June 1990. 131 s.

272. *Contractual Price Rigidities and Exchange Rate Adjustment.* Lars Oxelheim, Clas Wihlborg, David Lim. Särtryck ur The International Trade Journal, Vol. V, No. 1, Fall 1990. 24 s.

271. *Incidence Analysis of Financing Unemployment Benefits in a Partially Unionized Economy.* Bertil Holmlund, Per Lundborg. Särtryck ur Economica, Vol. 57, No. 227, August 1990. 12 s.

270. *Evaluations of Swedish Labor Market Policy.* Anders Björklund. Särtryck ur Finnish Economic Papers, Vol. 3, No. 1, Spring 1990. 11 s.

269. *The Investment Funds System Reconsidered.* Jan Södersten. Särtryck ur The Scandinavian Journal of Economics, Vol. 91, No. 4, 1989. 17 s.

268. *Industriell omvandling och tillväxt.* Gunnar Eliasson. Särtryck ur Nordisk statistisk skriftserie 53, Nordiska Statistiska Sekretariatet, Helsingfors, 1990. 8 s.

267. *Svensk industristruktur — basindustri eller högteknologi?* Lars Lundberg. Särtryck ur Ekonomisk Debatt 4, 1990. 15 s.
266. *On the Design of Complex Organizations and Distributive Algorithms.* Donald G Saari. Särtryck ur Journal of Complexity 6, 1990. 18 s.
265. *The Evolution of Manufacturing Technology and Its Impact on Industrial Structure: An International Study.* Bo Carlsson. Särtryck ur Small Business Economics 1, 1989. 17 s.
264. *Evolution, Economic Competence, and the Market for Corporate Control.* Pavel Pelikan. *Agency Costs and Innovation.* Bengt Holmstrom. *Long-Term Firm Growth and Ownership Organization.* Jan Glete. *Incentive Contracts for Managers Who Discover and Manage Investment Projects.* Tim S Campbell, Yuk-Shee Chan, Anthony M Marino. Särtryck ur Journal of Economic Behavior & Organization, Vol. 12, No. 3, December 1989. 88 s.
263. *The Creation of the EC Internal Market and Its Effects on the Competitiveness of Producers in Other Industrial Economies.* Gunnar Eliasson, Lars Lundberg. Särtryck ur The Completion of the Internal Market Symposium 1989 (red Horst Siebert), JCB Mohr Tübingen, 1989. 36 s.
262. *Analyzing Productivity and Efficiency in the Absence of Output Measures.* Erik Mellander, Bengt-Christer Ysander. Särtryck ur Problems of the Mixed Economy. Cooperation, Efficiency, and Stability (red H Carlsson and B Larsson), Elsevier Science Publishers B.V., 1990. 27 s.
261. *Organic Hedging: Pricing Power.* Lars Oxelheim, Clas Wihlborg. Särtryck ur Corporate Finance, No. 61, December 1989. 3 s.
260. *Types of Flexibility in a Single-Machine Production System.* Erol Taymaz. Särtryck ur International Journal of Production Research, Vol. 27, No. 11, 1989. 9 s.
259. *Small-Scale Industry at a Crossroads: U.S. Machine Tools in Global Perspective.* Bo Carlsson. Särtryck ur Small Business Economics, Vol. 1, 1989. 17 s.

258. *Faktiska, möjliga och önskade arbetstider*. Anders Björklund. Särtryck ur Arbetstid och välfärd. SOU 1989:53. 15 s.

257. *Industrial Dynamics: An Overview*. Bo Carlsson. *The Dynamics of Supply and Economic Growth — How Industrial Knowledge Accumulation Drives a Path-Dependent Economic Process*. Särtryck ur Industrial Dynamics. Technological, Organizational, and Structural Changes in Industries and Firms (red Bo Carlsson), Kluwer Academic Publishers, 1989. 54 s.

256. *Using Financial Instruments to Hedge Macroeconomic Exposure*. Lars Oxelheim, Clas G Wihlborg. Särtryck ur The Review of Futures Markets, Vol. 7, Supplement 1988, Chicago Board of Trade 1989. 20 s.

255. *Economic Growth in the Very Long Run: On the Multiple-Phase Interaction of Population, Technology, and Social Infrastructure*. Richard H Day, Jean-Luc Walter. Särtryck ur Economic Complexity. Chaos, Sunspots, Bubbles, and Nonlinearity (red William A Barnett, John Geweke, Karl Shell), Cambridge University Press, 1989. 37 s.

254. *Job Mobility and Subsequent Wages in Sweden*. Anders Björklund, Bertil Holmlund. Särtryck ur Migration and Labour Market Adjustment (red Van Dijk et al), Kluwer Academic Publishers, 1989. 16 s.

253. *Potentials and Pitfalls of Panel Data. The Case of Job Mobility*. Anders Björklund. Särtryck ur European Economic Review 33, No. 2/3, March 1989. 10 s.

252. *Unemployment Insurance Schemes for Reducing the Natural Rate of Unemployment*. Bertil Holmlund, Per Lundborg. Särtryck ur Journal of Public Economics, Vol. 38, No. 1, February 1989. 15 s.

251. *Herman Wold on Optimal Properties of Exponentially Weighed Forecasts*. Harald Lang. Särtryck ur Journal of Economic Behavior & Organization, Vol. 11, No. 3, May 1989. 4 s.

250. *Job Search and Youth Unemployment. Analysis of Swedish Data*. James W Albrecht, Bertil Holmlund, Harald Lang. Särtryck ur European Economic Review 33, No. 2/3, March 1989. 11 s.

249. *Hushållens fastighetskapital och reala sparande*. Christina Hartler, Jan Södersten. Särtryck ur Hushållssparandet — beräkningsmetoder och statistik, Spardelegationen, Allmänna förlaget, 1989. 30 s.
248. *Competitive Exposure*. Lars Oxelheim, Clas Wihlborg. Särtryck ur Corporate Finance, No. 51, February 1989 och No. 52, March 1989. 6 s.
247. *What Experiments Are Needed for Manpower Policy?* Anders Björklund. Särtryck ur The Journal of Human Resources, Vol. XXIII, No. 2, 1988. 11 s.
246. *Entreprenören, ägaren och strukturomvandlingen — teori om praktik*. Gunnar Eliasson. Särtryck ur Företagsledning (red A Lindström, P Bratt), IFL 1988. 13 s.
245. *Den svenska löneökningstakten*. Nils Henrik Schager. Särtryck ur Ekonomisk Debatt 8, 1988. 9 s.
244. *Hur blev Sverige rikt?* Gunnar Eliasson. Särtryck ur Så blev Sverige rikt (E Dahmén m fl), Timbro 1988. 41 s.
243. *Can the Imperfect Innovation Systems of Capitalism Be Outperformed?* Pavel Pelikan. Särtryck ur Technical Change and Economic Theory (red G Dosi et al), Pinter Publishers Ltd., London 1988. 30 s.
242. *Hedging and Managing Exchange Rate and Related Macroeconomic Exposure*. Lars Oxelheim, Clas G Wihlborg. Särtryck ur Recent Developments in International Banking and Finance, Vol. 2 (red Sarkis J Khoury och Alo Ghosh), Lexington Books, D C Heath and Co., Lexington Massachusetts/Toronto, 1988. 27 s.
241. *Schumpeterian Innovation, Market Structure, and the Stability of Industrial Development*. Gunnar Eliasson. Särtryck ur Evolutionary Economics. Applications of Schumpeter's Ideas (red Horst Hanusch), Cambridge University Press, 1988. 54 s.
240. *Macroeconomic Uncertainty as a Corporate Policy Issue*. Lars Oxelheim. Särtryck ur World Futures, Vol. 25. Gordon and Breach, Science Publishers, Inc., 1988. 30 s.

239. *Forskningens behov av lönestatistik*. Nils Henrik Schager. Särtryck ur Offentlig lönestatistik. Behov och produktionsformer. Delbetänkande från 1987 års lönekommitté, SOU 1988:35. 18 s.
238. *Specialisering och teknisk utveckling — verkstadsindustrin i internationell jämförelse*. Bo Carlsson. Särtryck ur Ledningens visioner — mål och medel, Bratt Publishing, 1988. 3 s.
237. *Att styra företag*. Gunnar Eliasson. Särtryck ur Ledningens visioner — mål och medel, Bratt Publishing, 1988. 5 s.
236. *The "Incentive Subsidy" for Government Support of Private R&D*. Stefan Fölster. Särtryck ur Research Policy Vol. 17, No. 2, April 1988. 8 s.
235. *Tax Reform and Housing Demand. The Distribution of Welfare Gains and Losses*. David Brownstone, Peter Englund, Mats Persson. Särtryck ur European Economic Review 32, No. 4, April 1988. 22 s.
234. *A Microsimulation Model of Swedish Housing Demand*. David Brownstone, Peter Englund, Mats Persson. Särtryck ur Journal of Urban Economics 23, 1988. 20 s.
233. *Att möta en osäker framtid*. Anders Björklund. Särtryck ur 90-talets arbetsmarknad, Publica, Allmänna förlaget, 1988. 18 s.
232. *Organizational Theory and the Nature of Jobs*. Frank P Stafford. Särtryck ur Journal of Institutional and Theoretical Economics, JITE, Vol. 143, No. 4, Dec. 1987. 18 s.

Forskningsrapporter

37. *Klassiska experiment inom arbetsmarknadspolitiken*. Anders Björklund. 1989. 84 s.
36. *MOSES Code*. James W Albrecht m fl. 1989. 354 s.
35. *MOSES Handbook*. Fredrik Bergholm. 1989. 213 s.

34. *Factor Demand in Swedish Manufacturing: Econometric Analyses*. Joyce Dargay. 1988. 138 s.

33. *The Knowledge Base of an Industrial Economy*. Gunnar Eliasson. 1988. 100 s.

Arbetsrapporter

Felande nummer har publicerats på annat håll. (Begränsad distribution)

1990

290. *Effekter på den svenska industristrukturen av EG 1992*. Pontus Braunerhjelm.

289. *The Productivity Puzzle*. Bo Carlsson, Gunnar Eliasson, Erol Taymaz.

288. *Direct Investment and Local Content Rules in the European Community*. Thomas Andersson.

287. *Government Failure — the Cause of Global Environmental Mismanagement*. Thomas Andersson.

286. *Innovationsstöd till företag: Stimulans eller slöseri?* Stefan Fölster.

285. *Sveriges val i ett integrerat Europa*. Thomas Andersson.

284. *The EC and the Locational Choice of Swedish Multinational Companies*. Birgitta Swedenborg.

283. *Identification of Barriers in International Trade Under Imperfect Competition*. Kari Alho.

282. *Trade Diversion in a Currency Union*. Yrjänä Tolonen.

281. *Intra-Industry Specialisation, Trade Expansion and Adjustment in the European Economic Space*. David Greenaway, Robert C. Hine.

280. *The 1992 Project from a Small Country Perspective*. Jan Otto Andersson.

279. *Effects of European Integration on Nordic Exports.*
Margarida Ponte Ferreira.
278. *International Trade in Services and Deregulation of Domestic Markets*
Henryk Kierzkowski
277. *The Process of Economic Integration in Europe: Consequences for EFTA Countries and Firms.* Jan Fagerberg.
276. *Economic Gains from 1992: Some notes on the Cecchini report.*
Arne Melchior.
275. *Economic Integration, Inter- and Intra-Industry Trade: The case of Sweden and the EC.* Lars Lundberg.
274. *The Discipline of Imports in the Light of 1992: The case of Sweden.*
Pär Hansson.
273. *EC Integration, the Quality of Information and Labor Mobility in Sweden.* Per Lundborg.
272. *Comparative Advantage, Terms of Trade and Welfare Effects of European Integration: Some preliminary assessments.* Jan I. Haaland.
271. *Macroeconomic Effects of European Integration on the Finnish Economy: A simulation study.* Ari Lahti.
270. *Measurable Dynamic Gains from Trade.* Richard Baldwin.
269. *Den stora norrlandsutredningen vid IUI 1939-1948.* Rolf Henriksson.
268. *Equilibrium in Search Models with Adverse Selection.*
James W. Albrecht, Susan B. Vroman.
267. *Dual Labor Markets, Efficiency Wages, and Search.* James W. Albrecht, Susan B. Vroman.
266. *The Firm, its Objectives, its Controls and its Organization.*
Gunnar Eliasson.

265. *A European Market for Executive Competence*. Gunnar Eliasson.
264. *Business Competence, Organizational Learning and Economic Growth — Establishing the Smith—Schumpeter—Wicksell (SSW) Connection*. Gunnar Eliasson.
263. *Modeling Economic Change and Restructuring — The Micro Foundations of Economic Expansion*. Gunnar Eliasson.
262. *Deregulation, Innovative Entry and Structural Diversity as a Source of Stable and Rapid Economic Growth*. Gunnar Eliasson.
261. *The MOSES PC Manual*. Erol Taymaz.
260. *Vem får sjukpenning? En statistisk analys av sjukfrånvarons bestämningsfaktorer*. Anders Björklund
259. *The Effects of R&D Externalities in a Spatial Model*. Jonas Häckner.
258. *The Allocation of Time: Empirical Findings, Behavioral Models, and Problems of Measurement*. F. Thomas Juster, Frank P. Stafford.
257. *Prissättning av telefonsamtal*. Harald Lang, Stefan Lundgren.
- 1989
253. *Productivity Change in Public Service - the case of Swedish social insurance offices*. Lennart Hjalmarsson et al.
252. *Optimal Pricing in the Telecommunications Market*. Harald Lang, Stefan Lundgren.
251. *R&D, Learning-by-Doing and the Multinational Growth of Swedish Firms*. Birgitta Swedenborg.
250. *The Structure of Swedish International Trade and Specialization: "old" and "new" explanations*. Lars Lundberg.
249. *Determinants of Nordic Migration to Sweden*. Per Lundborg.

248. *Wages and Labour Scarcity - The microfoundations of the determination of factor shares.* Nils Henrik Schager.
247. *Modelling Labor Supply in a Dynamic Economy.* Anders Klevmarken.
246. *Piece-Rates, On-the-Job Training and the Wage-Tenure Profile.* Anders Björklund, Jeannette Åkerman
245. *Why Is the Swedish Unemployment Rate So Low?* Anders Björklund.
244. *International Stock Markets and Fluctuations in Exchange Rates and Other Macroeconomic Variables.* Fatemeh Ibrahimi, Lars Oxelheim and Clas Wihlborg.
243. *Cross-Ownership and Takeover Deterrence.* Sten Nyberg.
242. *Taxes and Mergers in Sweden.* Karl-Markus Modén.
241. *On the Econometric Analysis of Production When There Are No Output Data.* Erik Mellander and Bengt-Christer Ysander.
240. *The Efficiency of Innovation Subsidies.* Stefan Fölster.
239. *Comparisons of Competitiveness in U.S. and Swedish Manufacturing.* Bo Carlsson.
238. *Lessons from Learning About Rational Expectations.* Thomas Lindh.
237. *Markets as Instruments of Evolution of Structures.* Pavel Pelikan.
236. *Regulations in Search Markets.* Bo Axell.
235. *The Economics of Coordination, Innovation, Selection and Learning - a theoretical framework for research in industrial economics.* Gunnar Eliasson.
- 235b *Innovation, Industrial Competence and the Microfoundations of Economic Expansion.* Gunnar Eliasson.

234. *Search Market Models: A Survey*. Kenneth Burdett.
233. *Stochastic Behaviour of Deterministic Systems*. Lennart Carleson.
231. *Loss of Stability and Emergence of Chaos in Dynamical Systems*. Russell A. Johnson.
230. *Overtime and Sticky Manufacturing Wages: Do Trade and Technology Matter?* Frank P. Stafford, Michael O. Stobernack.
228. *Dynamic Games in Organization Theory*. Roy Radner.
225. *Erratic Behavior in Economic Models*. Donald G. Saari.
224. *Declining Reservation Wages and Temporary Employment*. Kenneth Burdett, Sunil Sharma.
223. *Empirical Wage Distributions: A New Framework for Labor Market Policy Analysis*. Kenneth Burdett.
222. *The Moses Model - Database and Applications*. Gunnar Eliasson.
221. *Daycare Subsidies and Labor Supply in Sweden*. Siv Gustafsson, Frank Stafford.
220. *Modeling Long-Term Macroeconomic Growth*
 220b *as a micro-based, path dependent, experimentally organized economic process*. Gunnar Eliasson.

1988

217. *The Role of Capital and Other Factors in the Formation and Growth of Firms Started by University Researchers*. Christer Olofsson, Claes Wahlbin.
216. *Innovative Activity and Venture Financing: Japan, The U.S. and Europe*. Tad Rybczynski.

210. *The Economics of Bounded Rationality, Entrepreneurship and Institutional Evolution*. Richard H. Day.
209. *Entrepreneurial Activity, Banking and Finance, Historical Aspects and Theoretical Suggestions*. Erik Dahmén.
205. *The Economics of Learning: Price Formation when Acquisition of Information is Possible but Costly*. Bo Axell.
204. *The EC and the Locational Choice of Swedish Multinational Companies*. Birgitta Swedenborg.
202. *Ex Post Efficiency and Individual Rationality in Incentive Compatible Trading Mechanisms*. Stefan Lundgren.
201. *The International Firm: A Vehicle for Overcoming Barriers to Trade and a Global Intelligence Organization Diffusing the Notion of a Nation*. Gunnar Eliasson.
200. *Search Theory, Downward Money Wage Rigidity and the Micro Foundations of the Phillips Curve*. Nils Henrik Schager.
196. *Moses Macro Accounting System — Updating Procedures*. Tomas Nordström.
195. *Causes of Wage Increases in Swedish Manufacturing: A Remarkable Case of Regular Behaviour*. Nils Henrik Schager.
194. *Schumpeterian Efficiency of Different Economic Systems*. Pavel Pelikan.
191. *Economic Competence as a Scarce Resource — An Essay on the Limits of Neoclassical Economics and the Need for an Evolutionary Theory*. Pavel Pelikan.
190. *Maskiners ekonomiska deprecieringstakt — en studie med hjälp av Box-Cox-transformation*. Christina Hartler.
- 190b *Rate of Economic Depreciation of Machines — a study with the Box-Cox transformation*. Christina Hartler.